

แบบประเมินความพร้อม ด้วยตนเองขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อการจัดการภัยพิบัติ

กรณีศึกษา: เมืองอุดรธานี • เมืองเชียงราย • เมืองหาดใหญ่

แบบประเมินความพร้อมด้วยตนเอง ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อการจัดการภัยพิบัติ

กรณีศึกษา: เมืองอุดรธานี • เมืองเชียงราย • เมืองหาดใหญ่

LGSAT

Local Government Self-Assessment Tool
for Disaster Resilience

ชื่อหนังสือ

แบบประเมินความพร้อมด้วยตนเองขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการจัดการภัยพิบัติ
กรณีศึกษา : เมืองอุดรธานี • เมืองเชียงราย •
เมืองหาดใหญ่

ที่ปรึกษา

ดร.พกามาศ ถิ่นพังงา

ทีมงานวิชาการ

สุวรรณา หอมชื่น
วราภรณ์ บุรีรักษ์
ปารีสุทธิ สีทองดี
เปรมกมล สมใจ

พิมพ์ครั้งที่ 1

เมษายน 2559

จัดทำโดย

โครงการเครือข่ายเมืองในเอเชียเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
(Asian Cities Climate Change Resilience Network: ACCCRN)
โครงการเสริมสร้างการรับมือของเมืองกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
(Mekong-Building Climate Resilient Asian Cities: M-BRACE)

จัดพิมพ์

สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย

16/151 เมืองทองธานี ถ.บอนด์สตรีท อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี 11120

โทรศัพท์ 0 2503 3333 ต่อ 304 โทรสาร 0 2504 4826-8

สนับสนุนการพิมพ์

มูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ (Rockefeller Foundation)

คำนำ

ภัยพิบัติธรรมชาติที่เกิดขึ้นในเขตเมืองสร้างความเสียหายจำนวนมากหากประเมินเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยมีผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มีส่วนสัมพันธ์ทำให้ภัยพิบัติยิ่งทวีความรุนแรงขึ้น อาทิ น้ำท่วม และภัยแล้ง นอกจากนี้ผลกระทบสำคัญของการพัฒนาเมืองก็ยิ่งเพิ่มความเสี่ยงในการเปิดรับภัยพิบัติ จากความสำคัญของประเด็นดังกล่าวจึงเกิดโครงการเครือข่ายเมืองในเอเชียเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Asian Cities Climate Change Resilience Network: ACCCRN) ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ (The Rockefeller Foundation) และโครงการเสริมสร้างการรับมือของเมืองกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Mekong-Building Climate Resilient Asian Cities: M-BRACE) สนับสนุนโดยองค์การเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกา (United States Agency for International Development: USAID) โดยมีวัตถุประสงค์ที่คล้ายคลึงกันคือการเสริมสร้างการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศให้กับเมือง สำหรับในประเทศไทยโครงการทั้งสองบริหารจัดการโครงการโดยสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ในขณะที่ในพื้นที่มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรแรกๆ ที่มีส่วนสำคัญในการสร้างการรับมือดังกล่าว โดยการจัดการและเตรียมพร้อมเพื่อรับมือกับภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้น กระบวนการหนึ่งที่จะช่วยกำหนดแผนการจัดการภัยพิบัติ รวมทั้งกำหนดกิจกรรมและทิศทางการรับมือภายในแผนให้ไปอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นจะต้องมีการวิเคราะห์ศักยภาพขององค์กรเพื่อพัฒนาจุดแข็ง ลดจุดอ่อน และลำดับความสำคัญของสิ่งที่ต้องดำเนินการเร่งด่วน ดังนั้นเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยในการประเมินความพร้อมสำหรับการจัดการพิบัติ คือ *แบบประเมินความพร้อมด้วยตนเองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการจัดการภัยพิบัติ (Local Government Self-Assessment Tool for Disaster Resilience: LGSAT)* ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ผ่านการวิเคราะห์และพัฒนาโดยนักวิชาการจากสำนักงานว่าด้วยกลยุทธ์ระหว่างประเทศเพื่อการลดภัยพิบัติแห่งสหประชาชาติ (The United Nations International Strategy for Disaster Reduction: UNISDR)

การจัดทำหนังสือเล่มนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอสาระสำคัญของแบบประเมิน ผลการประเมินความพร้อมฯ ของเมืองอุดรธานี เมืองหาดใหญ่ และเมืองเชียงใหม่ ตลอดจนการอภิปรายผล โดยการนำข้อมูลทางวิชาการมาเรียบเรียงและนำเสนอด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย เหมาะสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องการทำความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องมือแบบประเมิน และนำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ หรือผู้บริหารของเมืองใช้เป็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาศักยภาพขององค์กรเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ นอกจากนี้ยังใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับวางแผนการพัฒนาศักยภาพขององค์กรเพื่อรับมือในแต่ละปี หากมีการนำเครื่องมือแบบประเมินไปใช้อย่างต่อเนื่อง

สุดท้ายนี้คณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในหนังสือจะก่อให้เกิดคุณประโยชน์ทางใดทางหนึ่งแก่ผู้ที่สนใจ ทั้งนี้หากมีข้อผิดพลาดประการใด คณะผู้จัดทำขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

คณะผู้จัดทำ
กุมภาพันธ์ 2558

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำหนังสือ “แบบประเมินความพร้อมด้วยตนเองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อการจัดการภัยพิบัติ กรณีศึกษา: เมืองอุดรธานี ▶ เมืองเชียงราย ▶ เมืองหาดใหญ่” สำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดีด้วยความร่วมมือของบุคลากรภายใต้โครงการ ACCCRN และโครงการ M-BRACE ในการจัดประชุมปฏิบัติการเพื่อใช้แบบประเมินฯ นำไปสู่การนำผลการประเมินมารวบรวม เรียบเรียง ตรวจสอบ และเพิ่มเติมข้อมูลในส่วนความสำคัญของการใช้ LGSAT จนจัดทำเป็นรูปเล่มหนังสือ ทั้งนี้ความสำเร็จจะเกิดขึ้นมิได้หากขาดข้อมูลผลการประเมิน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของเนื้อหาในหนังสือและเป็นข้อมูลพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ต่อเมือง จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงสำหรับเทศบาลนครอุดรธานี เทศบาลนครเชียงราย และเทศบาลนครหาดใหญ่ ที่มีส่วนร่วมหลักในการประชุมปฏิบัติการของแต่ละเมืองเพื่อประเมินความพร้อมต่อการจัดการภัยพิบัติด้วยการใช้เครื่องมือ LGSAT ทั้งนี้การจัดการภัยพิบัติมีส่วนเกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วนในเมือง ดังนั้นผลจากการประเมินความพร้อมฯ ของเมืองจึงมาจากการมีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็นของหลายภาคส่วนที่มีส่วนต่อการจัดการภัยพิบัตินอกจากเทศบาลหลักของเมือง อาทิ ภาครัฐอื่นๆ (สำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 8 ศูนย์อุตุนิยมวิทยาภาคใต้ฝั่งตะวันออก เทศบาลตำบลพะตง สำนักงานสิ่งแวดล้อมจังหวัดอุดรธานี เทศบาลเมืองหนองสำโรง ฯลฯ) ผู้ประกอบการ ภาคธุรกิจ ภาคการศึกษา เครือข่ายการสื่อสาร ภาคประชาสังคม และอาสาสมัคร (ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการป้องกันภัยพิบัติ) ทางคณะผู้จัดทำจึงต้องขอขอบพระคุณทุกๆ ท่านมา ณ โอกาสนี้เช่นกัน และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงสำหรับมูลนิธิรีดคีย์เฟลเลอร์ และองค์กรเพื่อการพัฒนา ระหว่างประเทศของสหรัฐ ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณในการจัดประชุมปฏิบัติการการใช้เครื่องมือ LGSAT ในแต่ละเมืองนำร่องของโครงการ ACCCRN และ M-BRACE

สุดท้ายนี้คณะผู้จัดทำขอขอบคุณคณะทำงานโครงการ ACCCRN เมืองเชียงราย และเมืองหาดใหญ่ คณะทำงาน M-BRACE เมืองอุดรธานี ที่มีส่วนร่วมทั้งการประสานงาน ร่วมประชุมปฏิบัติการ อันเป็นส่วนทำให้การจัดทำหนังสือสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์

สารบัญ

คำนำ

กิตติกรรมประกาศ

บทนำ

บทที่ 1	แบบประเมินความพร้อมการรับมือของเมืองต่อภัยพิบัติ	10
บทที่ 2	การวิเคราะห์ภัยพิบัติในเมือง	14
บทที่ 3	การประเมินความพร้อมการรับมือต่อภัยพิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : เมืองอุดรธานี ▶ เมืองเชียงราย ▶ เมืองหาดใหญ่	21
บทที่ 4	อภิปรายผล	37

เอกสารอ้างอิง

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	ผลการประเมินความพร้อมของเมืองในประเด็นสำคัญข้อที่ 1 จัดตั้งโครงสร้างและการประสานงานที่ชัดเจน เพื่อให้ทุกฝ่ายเข้าใจ บทบาทและความรับผิดชอบ	24
ตารางที่ 2	ผลการประเมินความพร้อมของเมืองในประเด็นสำคัญข้อที่ 2 การจัดสรรทุนและสิ่งจูงใจให้เจ้าของบ้าน ครอบคลุมรายได้น้อย และภาคเอกชนในการลงทุนเพื่อการลดความเสี่ยง	26
ตารางที่ 3	ผลการประเมินความพร้อมของเมืองในประเด็นสำคัญข้อที่ 3 ปรับปรุงข้อมูลเรื่องภัยและความเสี่ยง รวมถึงความเปราะบาง ของชุมชนให้ทันต่อเหตุการณ์เสมอ และแบ่งปันผลการประเมิน ความเสี่ยง	27
ตารางที่ 4	ผลการประเมินความพร้อมของเมืองในประเด็นสำคัญข้อที่ 4 ลงทุนสร้างและดูแลปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานที่ช่วยลดความเสี่ยง เช่น ระบบท่อระบายน้ำ	29
ตารางที่ 5	ผลการประเมินความพร้อมของเมืองในประเด็นสำคัญข้อที่ 5 ประเมินความปลอดภัยของโรงเรียนและสถานบริการทางสาธารณสุข และปรับปรุงเมื่อจำเป็น	30
ตารางที่ 6	ผลการประเมินความพร้อมของเมืองในประเด็นสำคัญข้อที่ 6 ใช้ระเบียบด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินและระเบียบปฏิบัติด้านการดูแล อาคารเพื่อป้องกันความเสี่ยง รวมถึงมีการกำหนดพื้นที่ที่ปลอดภัย ให้กับประชาชนที่มีรายได้น้อย รวมถึงมีการพัฒนาและยกระดับการ ตั้งถิ่นฐานที่ไม่เป็นทางการของชุมชน ตามที่สมควร	31
ตารางที่ 7	ผลการประเมินความพร้อมของเมืองในประเด็นสำคัญข้อที่ 7 บรรจุโครงการด้านการศึกษาและฝึกอบรมเรื่องการลดความเสี่ยง จากภัยพิบัติในโรงเรียนและชุมชน	32

ตารางที่ 8	ผลการประเมินความพร้อมของเมืองในประเด็นสำคัญข้อที่ 8 ปกป้องระบบนิเวศ และปรากฏการณ์ธรรมชาติเพื่อบรรเทาภัยและรับมือ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก	33
ตารางที่ 9	ผลการประเมินความพร้อมของเมืองในประเด็นสำคัญข้อที่ 9 วางระบบการเตือนภัยล่วงหน้าและเพิ่มขีดความสามารถในการ บริการจัดการภาวะฉุกเฉิน	35
ตารางที่ 10	ผลการประเมินความพร้อมของเมืองในประเด็นสำคัญข้อที่ 10 การสร้างชุมชนใหม่ต้องตั้งอยู่บนการมีส่วนร่วมและความต้องการของ ชุมชนที่ได้รับผลกระทบ	36
ตารางที่ 11	การใช้เครื่องมือ LGSAT ในการวิเคราะห์ความพร้อมขององค์กร ในการจัดการภัยพิบัติ	39

• บทนำ •

การใช้แบบประเมินความพร้อมด้วยตนเองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มุ่งเน้นให้เกิดองค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง โดยหนังสือเล่มนี้ประกอบด้วย

บทที่ 1 แบบประเมินความพร้อมการรับมือของเมืองต่อภัยพิบัติ มุ่งเน้นการนำเสนอความสำคัญ การทำความเข้าใจกับแบบประเมิน และประโยชน์ที่จะได้รับจากการประยุกต์ใช้แบบประเมิน เนื่องจากการจะนำแบบประเมินไปใช้ประโยชน์ควรจะต้องมีองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเครื่องมือดังกล่าว และสามารถนำไปใช้ได้เหมาะสม ก็จะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นความจริงและเป็นข้อมูลสนับสนุนที่ดีในการวางแผนการจัดการภัยพิบัติ นำไปสู่การเสริมสร้างการรับมือที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศให้กับเมือง

บทที่ 2 การวิเคราะห์ภัยพิบัติในเมือง มุ่งเน้นการนำเสนอการวิเคราะห์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในเมืองอุดรธานี เมืองหาดใหญ่ และเมืองเชียงใหม่ เพราะเมืองแต่ละเมืองมีลักษณะทางกายภาพที่แตกต่างกัน มีปัจจัยขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองที่จะส่งผลให้เมืองมีบริบทที่ทั้งคล้ายคลึงและแตกต่างกัน และการวิเคราะห์ลักษณะของภัยพิบัติในเมืองยังเป็นข้อมูลสนับสนุนและตรวจสอบความเที่ยงตรงของการให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยเฉพาะคะแนนที่มีความวิกฤต ข้อมูลการวิเคราะห์ภัยพิบัติในเมืองจะช่วยสนับสนุนความสมเหตุสมผลดังกล่าว แต่หากไม่มีความสอดคล้องก็เป็นข้อดีที่จะทำให้เกิดการตรวจสอบย้อนกลับถึงช่องทางที่เกิดขึ้นจากการใช้เครื่องมือ LGSAT

บทที่ 3 การประเมินความพร้อมด้วยตนเองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มุ่งเน้นการนำเสนอผลการประเมินความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเมืองอุดรธานี เมืองหาดใหญ่ และเมืองเชียงราย และความสำคัญของการคัดเลือกเมืองดังกล่าวเป็นเมืองนำร่องในการใช้แบบประเมิน โดยการนำเสนอในรูปแบบของคะแนนที่ได้จากการประเมิน และหลักฐานสนับสนุนการให้คะแนนดังกล่าว หรือเหตุผลของการให้คะแนน ที่เป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งเพราะนำไปสู่การใช้เป็นข้อเสนอแนะในการวางแผนกิจกรรมเพื่อการเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติ อันเป็นก้าวแรกของการเสริมสร้างการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของเมือง

บทที่ 4 อภิปรายผล มุ่งเน้นการนำเสนอการวิเคราะห์เครื่องมือแบบประเมินความพร้อม ซึ่งจะเป็ประโยชน์ในการพัฒนาเครื่องมือให้มีประสิทธิภาพในการประเมินศักยภาพของเมืองมากยิ่งขึ้น เนื่องจากเดิมนักวิชาการของสำนักงานว่าด้วยกลยุทธ์ระหว่างประเทศเพื่อการลดภัยพิบัติแห่งสหประชาชาติ (UNISDR) ได้พัฒนาเครื่องมือดังกล่าวบนพื้นฐานของความเป็นสากล แต่หากมีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทของเมืองในประเทศไทยก็จะยิ่งทำให้แบบประเมินดังกล่าวเกิดประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นการนำเสนอการวิเคราะห์ผลคะแนนที่วิฤตจากเมืองต่างๆ ซึ่งจะเป็ข้อมูลสำคัญที่นำไปสู่การคัดเลือกประเด็นการพัฒนาองค์กรที่มีความสำคัญในลำดับแรก และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสามารถที่จะพัฒนาได้

• บทที่ 1 •

แบบประเมินความพร้อมการรับมือของเมืองต่อภัยพิบัติ

กระบวนการเสริมสร้างการรับมือ เป็นกระบวนการสำคัญโดยทุกภาคส่วนต้องเข้ามามีส่วนร่วม ในกระบวนการดังกล่าว ซึ่งแต่ละภาคส่วนสามารถประเมินศักยภาพในการรับมือของตนเอง หรือองค์กรได้ โดยทำแบบประเมินความพร้อมการรับมือของเมืองต่อภัยพิบัติ จะทำให้ทราบถึง จุดแข็งและจุดอ่อนของเมือง ช่วยกำหนดหรือลำดับความสำคัญในสิ่งที่เมืองจะต้องพัฒนาในอนาคต เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับเป็นแนวทางในการประเมินความเปราะบางของเมือง การวางแผนยุทธศาสตร์ การรับมือ และนำไปสู่การรับมือที่ดียิ่งขึ้น

ที่มา

หลังจากเกิดภัยพิบัติจากคลื่นสึนามิ เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2547 ประเทศต่างๆ ในแถบ เอเชียและแปซิฟิก และประเทศในทวีปแอฟริกา ได้ตระหนักถึงภัยจากคลื่นสึนามิ และภัยธรรมชาติ อื่นๆ เช่น ภัยจากความแห้งแล้งและภัยจากน้ำท่วม ที่สร้างความสูญเสียแก่ชีวิตและทรัพย์สิน ของประชาชน และทำความเสียหาย แก่ระบบเศรษฐกิจ จึงได้มีการประชุมเพื่อการลดภัยพิบัติ ระดับโลกขึ้น ณ เมืองโกเบ ประเทศญี่ปุ่น (*World Conference on Disaster Reduction*) ในเดือนมกราคม 2548 มีผู้เข้าร่วม 168 ประเทศ และมีมติให้จัดทำมาตรการลดภัยพิบัติอย่างยั่งยืน

ภายใต้กรอบดำเนินงานเฮียวโงะ (*Hyogo Framework for Action: HFA 2005 – 2015*) หลังจากนั้น ได้มีการประชุมที่กรุงปักกิ่ง ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน (*Beijing Action for Disaster Reduction in Asia*) ในเดือนกันยายน 2548 ที่ประชุมได้รับหลักการตามกรอบดำเนินงานเฮียวโงะ (*HFA 2005 – 2015*) ให้ประเทศต่าง ๆ ในเอเชียจัดทำแผนปฏิบัติการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ให้เป็นแผนปฏิบัติการในการสร้างสมรรถนะระดับชาติและระดับชุมชน ในการจัดการระบบหน้าที่ และระบบโครงสร้างต่าง ๆ สำหรับการแก้ไขปัญหาจากภัยพิบัติให้กลับคืนสู่สภาพเดิมได้ในระดับหนึ่ง และให้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติตามกรอบดำเนินงาน เฮียวโงะ (*HFA 2005 – 2015*)

กรอบการดำเนินงานเฮียวโงะ

รัฐบาลของ 168 ประเทศ ได้ตกลงรับรองแผนที่มียุทธศาสตร์ 10 ปี เพื่อให้โลกมีความปลอดภัยเพิ่มขึ้นจากภัยธรรมชาติ ในการประชุมของโลกว่าด้วยการลดภัยพิบัติ จัดขึ้น ณ เมืองโกเบ จังหวัดเฮียวโงะ ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งกรอบการดำเนินงานเฮียวโงะเป็นพิมพ์เขียวของโลกในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในทศวรรษหน้า มีเป้าหมายเพื่อลดภัยทั้งหมดที่จะมีผลกระทบต่อชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน และของทุกประเทศ โดยนำเสนอหลักการปฏิบัติการตามลำดับความสำคัญและวิธีการดำเนินการ เพื่อบรรลุผลในการเตรียมพร้อมเผชิญให้แก่ชุมชนที่จะได้รับผลกระทบ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

การลดความสูญเสียจากภัยพิบัติอย่างเป็นรูปธรรมทั้งในชีวิตและทรัพย์สินของชุมชนและของประเทศ ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม

การจัดทำแผนปฏิบัติการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติของประเทศไทย ตามกรอบดำเนินงานเฮียวโงะ (*HFA 2005 – 2015*) ได้มีการเตรียมการจากหน่วยงานภาครัฐ คือ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย โดยความร่วมมือของศูนย์เตรียมพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย (*Asian Disaster Preparedness Center: ADPC*) และได้รับการสนับสนุนงบประมาณดำเนินการจากองค์การยูเนสโกนานาชาติเพื่อการลดภัยพิบัติแห่งสหประชาชาติ (*United Nations International Strategy for Disaster Reduction: UNISDR*) เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติแห่งชาติในเชิงยุทธศาสตร์สำหรับประเทศไทย พ.ศ. 2553 – 2562 (*Strategic National Action Plan (SNAP) on Disaster Risk Reduction 2010 – 2019*)

ทั้งนี้ ทาง UNISDR ได้พัฒนาเครื่องมือแบบประเมินความพร้อมด้วยตนเองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการจัดการภัยพิบัติ (*Local Government Self-Assessment Tool for Disaster Resilience: LGSAT*) ซึ่งเป็นเครื่องมือและกลไกในการประเมินความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรปกครองในส่วนเมือง ให้สามารถเข้าใจจุดด้อยและความท้าทายในเรื่องของการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

LGSAT คืออะไร?

การใช้แบบประเมินความพร้อมการรับมือของเมืองต่อภัยพิบัติ (LGSAT) ของ UNISDR เพื่อเป็นแนวทางในการประเมินความพร้อมของเมือง โดยคำถามที่อยู่ในแบบประเมินความพร้อมฯ จะเป็นแนวทางและเป็นรูปแบบพื้นฐานในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการรับมือของเมือง

LGSAT สำคัญอย่างไร?

กระบวนการเสริมสร้างการรับมือ จะต้องเกิดจากทุกภาคส่วน (Stakeholders) ซึ่งแต่ละภาคส่วนที่จะต้องเตรียมพร้อมเพื่อการรับมือต่อภัยพิบัติ และที่สำคัญคือสามารถประเมินศักยภาพของตนเองหรือองค์กรในการสร้างการรับมือ เพื่อเสริมจุดแข็งและปรับปรุงจุดด้อย เพื่อนำไปสู่การรับมือที่ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังได้มองเห็นข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรับมือข้ามภาคส่วนต่างๆ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจถึงการปรับปรุงการรับมือให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งแบบประเมินความพร้อมฯ นี้ มีเป้าหมายเพื่อช่วยเมืองในการประเมิน และติดตามตรวจสอบ องค์ประกอบที่สำคัญต่างๆ ของเมือง

LGSAT ช่วยให้เราทำอะไร?

- ข้อมูลความพร้อมการรับมือของเมืองต่อภัยพิบัติ
- ทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อน ของเมือง ช่วยให้ได้กำหนด หรือลำดับความสำคัญในสิ่งที่เมืองจะต้องพัฒนาในอนาคต เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับเป็นแนวทางในการประเมินความเปราะบางของเมือง การวางแผนยุทธศาสตร์การรับมือ และกิจกรรมอื่น ๆ

LGSAT ทำอย่างไร?

แบบประเมินความพร้อมฯ เป็นเครื่องมือและกลไกในการประเมินเมืองเพื่อให้เข้าใจจุดด้อยและความท้าทายในเรื่องของการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ โดยแบบประเมินนี้มีคำถามรวม 41 ข้อ โดยนำไปอภิปรายปรึกษากันในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อระบุถึงระดับของความสำเร็จในตัวชี้วัดแต่ละตัว

แบบสอบถามจะประกอบด้วยประโยคคำถามสั้น ๆ เกี่ยวกับสถานการณ์ในปัจจุบัน และเป้าหมายในอนาคตสำหรับแต่ละหัวข้อของคำถาม เมืองจะถูกสอบถามถึงระดับความก้าวหน้าจากระดับที่หนึ่ง (การดำเนินการประเด็นดังกล่าวมีความก้าวหน้าเพียงเล็กน้อยถึงไม่มีความก้าวหน้าเลย) ถึงระดับที่ห้า (การดำเนินการประเด็นดังกล่าวมีแผนหรือโปรแกรมในการดำเนินการปฏิบัติในสถานที่นั้นอย่างเต็มรูปแบบ) โดยลักษณะคำถามอาจจะเป็นแบบสั้น ๆ และง่ายต่อความเข้าใจ เช่น

- อะไรที่จำเป็นต้องปฏิบัติ? ควรปฏิบัติมากน้อยแค่ไหน?
- หน่วยงานใดเป็นผู้ปฏิบัติ (เช่น อปท.หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน) ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและ/หรือเป็นผู้รับผิดชอบกิจกรรมนี้
- จะสำเร็จได้อย่างไร? มีความสามารถหรือมีแหล่งข้อมูลที่จะดำเนินการกิจกรรมเพียงพอหรือไม่?

ประโยชน์ของการทำ LGSAT

- เป็นชุดข้อมูลพื้นฐานการรับมือของเมืองสำหรับนำไปเปรียบเทียบกับ การเปลี่ยนแปลงในอนาคต โดยสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการติดตามตรวจสอบ และหากเมืองมีการใช้ LGSAT เป็นประจำและสม่ำเสมอจะทำให้สามารถติดตามการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ อย่างสมบูรณ์
- สามารถประเมินได้ว่าจุดแข็งของเมืองคืออะไร และพัฒนาให้เมืองก้าวหน้าไปมากกว่าในปัจจุบัน ในทางกลับกันก็สามารถประเมินจุดอ่อนและแก้ไขได้

• บทที่ 2 •

การวิเคราะห์ภัยพิบัติในเมือง

ในบทที่ 1 ได้กล่าวถึงภาพรวมของเครื่องมือ LGSAT เพื่อสร้างความเข้าใจถึงความสำคัญของการใช้เครื่องมือดังกล่าว ซึ่งผลการประเมิน LGSAT จากกรณีศึกษา จะนำเสนอในบทที่ 3 ดังนั้นในบทนี้จะนำเสนอภาพรวมของภัยพิบัติในเมือง ซึ่งจะวิเคราะห์ 3 เมืองหลักที่เป็นกรณีศึกษา ได้แก่ เมืองอุดรธานี เมืองเชียงราย และเมืองหาดใหญ่ โดยในช่วงแรกจะกล่าวถึงความแตกต่างและความเชื่อมโยงของภัยพิบัติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ตลอดจนที่มาของการเลือกเมืองเพื่อเป็นกรณีศึกษา ต่อจากนั้นจะวิเคราะห์ถึงความสำคัญของภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในเมือง และสรุปพอสังเขปให้เห็นถึงภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในแต่ละเมืองดังกล่าว ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนและสร้างความเข้าใจประกอบกับผลการประเมินในบทถัดไป

ภัยพิบัติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

“ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในเมืองแม้จะไม่ได้มีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทั้งหมด และความหมายของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจะไม่ใช่ภัยพิบัติ แต่ภัยพิบัติ อาทิ อุทกภัย วาตภัย และภัยแล้ง ส่วนหนึ่งเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ดังนั้นการเตรียมพร้อมเพื่อรับมือภัยพิบัติถือเป็นก้าวสำคัญที่จะนำไปสู่การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ” โดยเฉพาะภัยพิบัติ 3 ประเด็นหลักที่กล่าวมา หรือแม้กระทั่งนำแบบประเมินไปใช้

“This framework is made possible by the generous support of the American people through the United States Agency for International Development (USAID). The framework is also made possible by the Rockefeller Foundation through its Asian Cities Climate Change Resilience Network (ACCCRN)”. © ISET

เพื่อประเมินศักยภาพเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการจัดการภัยพิบัติอื่น ๆ ก็สามารถทำได้เช่นกัน เพียงแต่จะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในส่วนน้อยเท่านั้น

แบบประเมินความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (LGSAT) เป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยเตรียมความพร้อมขององค์กรที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการภัยพิบัติเพื่อลดความเสี่ยงของผลกระทบที่เกิดขึ้น และเครื่องมือ LGSAT ยังมีส่วนช่วยในกระบวนการประเมินกลุ่มเปราะบางในเมืองตามกรอบการดำเนินงานการรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (*Climate Resilience Framework: CRF*) สำหรับการดำเนินโครงการเครือข่ายเมืองในเอเชียเพื่อรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (*Asian Cities Climate Change Resilience Network: ACCCRN*) และโครงการเสริมสร้างการรับมือของเมืองกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (*Mekong-Building Climate Resilient Asian Cities: M-BRACE*)

การดำเนินโครงการ ACCCRN และ M-BRACE มีวัตถุประสงค์เพื่อการเสริมสร้างการรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศให้กับเมือง ภายใต้การประสานงานและการบริหารจัดการโครงการของสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย

โครงการ ACCCRN ดำเนินงานภายใต้การสนับสนุนของมูลนิธิ
ร็อกกี้เฟลเลอร์ (The Rockefeller Foundation) ในประเทศไทย
มีเมืองหาดใหญ่และเมืองเชียงราย เป็นเมืองนำร่อง ดำเนินงานในพื้นที่
ช่วง พ.ศ.2552-2559

โครงการ M-BRACE ดำเนินงานภายใต้การสนับสนุนขององค์กร
เพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกา (United States
Agency for International Development: USAID)
ในประเทศไทยมีเมืองอุดรธานีและเมืองภูเก็ต เป็นเมืองนำร่อง ดำเนินงาน
ในพื้นที่ช่วง พ.ศ.2554-2557

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่ให้ความร่วมมือตามกรอบการดำเนินงานเสียวโงะ ในการ
ลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ซึ่งมีเครื่องมือ LGSAT เป็นเครื่องมือในการช่วยประเมินตนเองของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการจัดการภัยพิบัติ ดังนั้นเพื่อสนองตอบต่อความร่วมมือดังกล่าว
ภายใต้โครงการ ACCCRN และ M-BRACE ที่ดำเนินการด้านการเสริมสร้างการรับมือต่อการ
เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในเขตเมือง ได้นำเครื่องมือ LGSAT มาใช้ในเมืองนำร่อง ได้แก่ *เมือง
เชียงราย เมืองหาดใหญ่ และเมืองอุดรธานี*

ในปัจจุบันโครงสร้างการบริหารจัดการภัยพิบัติจะดำเนินการในรูปแบบของอำนาจสั่งการ
จากบนลงล่างและมีหน่วยงานรองรับการดำเนินงานได้แก่สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยใน
ระดับจังหวัด แต่ด้วยความแตกต่างของบริบทและภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในเมือง ดังนั้นการทำความเข้าใจ
กับเมือง การเตรียมความพร้อมขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภัยพิบัติในเมืองจะช่วย
ให้เมืองรับมือกับภัยพิบัติต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี โดยการเตรียมความพร้อมของเมืองมุ่งเน้นกับหน่วย
งานในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการภัยพิบัติซึ่งต้องวิเคราะห์หน่วยงาน
องค์กรที่เกี่ยวข้อง

ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในเมือง

ภัยพิบัติมีโอกาสเกิดขึ้นได้ในทุกพื้นที่ แต่ประเภทของภัยพิบัติอาจจะแตกต่างกัน หรือแม้แต่
ภัยพิบัติประเภทเดียวกันก็ยังมีผลกระทบและสร้างความเสียหายต่างกัน เพราะลักษณะเฉพาะของ
พื้นที่ บางพื้นที่ที่มีประชากรและสิ่งปลูกสร้างไม่หนาแน่น มีความหลากหลายและความซับซ้อนของ
กิจกรรมในพื้นที่น้อย เมื่อเกิดภัยพิบัติก็เสียหายไม่มากนัก แต่ในพื้นที่เขตเมืองที่เต็มไปด้วยประชากร

สิ่งปลูกสร้าง ความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนเชื่อมโยงหลายระบบในเมือง เมื่อเกิดภัยพิบัติย่อมสร้างความเสียหายอย่างมากมาย เพราะเป็นศูนย์รวมทุกอย่าง หากเกิดภัยพิบัติรุนแรงย่อมส่งผลกระทบต่อหลายภาคส่วนและหลายระบบในเมือง นั้นเป็นสาเหตุว่าทำไมจะต้องวิเคราะห์โอกาสที่จะเกิดภัยพิบัติในเมือง ก็เพื่อที่จะเตรียมพร้อมรับมือกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นและลดความสูญเสียนั่นเอง

สำหรับภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในแต่ละเมืองก็มีความแตกต่างกันตามบริบทของเมือง ทั้งลักษณะทางกายภาพและการตั้งถิ่นฐานของประชากร ความเป็นศูนย์รวมของเศรษฐกิจ ส่งผลถึงมูลค่าความเสียหายต่างกัน นอกจากนี้ความรุนแรงของภัยพิบัติในเมืองจะเพิ่มมากขึ้นเมื่อผนวกกับรูปแบบการพัฒนาเมืองที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างไม่เหมาะสม และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

2.1 เมืองอุดรธานี

เมืองอุดรธานีเป็นเมืองหน้าด่าน ใกล้กับชายแดนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมืองมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วจากการพัฒนาเมือง จนสิ่งปลูกสร้างหนาแน่นในเขตพื้นที่ใจกลางเมือง เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน แต่กลับไม่สอดคล้องกับผังเมืองรวม สำหรับด้านทรัพยากรน้ำ มีเขื่อนห้วยหลวงเป็นแหล่งน้ำสำคัญที่เป็นต้นทุนสำหรับการนำมาใช้ในหลากหลายกิจกรรมของเมือง หากแนวโน้มของการพัฒนาเมืองเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและขยายพื้นที่มากขึ้น ผนวกกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ก็ทำให้เมืองประสบปัญหาภัยแล้งรุนแรงขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา ในขณะที่ปัญหาน้ำท่วมก็จะรุนแรงขึ้นเช่นกัน เนื่องจากสิ่งก่อสร้างบดบังและกีดขวางการระบายน้ำ

“ภัยแล้ง” ภัยพิบัติสำคัญของเมืองอุดรธานี

ภาพ: 1 เมืองอุดรธานี และ 2 หองประจักษ์ (แหล่งน้ำหลักของเมืองอุดรธานี)

ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในเมืองอุดรธานีเป็นสถานการณ์น้ำแล้งที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี และใน พ.ศ.2555-2556 เป็นช่วงที่เมืองอุดรธานีได้รับผลกระทบจากภัยแล้งอย่างรุนแรง สำหรับเหตุการณ์ น้ำท่วมส่วนใหญ่เป็นการเกิดน้ำท่วมในพื้นที่เขตเมืองในระยะเวลาสั้น ๆ เพราะการระบายน้ำไม่ทันจาก ปริมาณฝนที่ตกลงมา แต่เหตุการณ์น้ำท่วมรุนแรงที่สร้างมูลค่าความเสียหายและการสูญเสียให้กับ เมืองอุดรธานีคือน้ำท่วมใน พ.ศ.2534 และ พ.ศ.2554

2.2 เมืองเชียงราย

เมืองเชียงรายเป็นเมืองใกล้เขตชายแดน ตอนเหนือสุดของประเทศไทย เป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยว มีสิ่งปลูกสร้างที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา เมือง ทำให้เกิดปัญหาการระบายน้ำของเมือง จึงเกิดน้ำท่วมขังในเขตเมืองอย่างรวดเร็ว ในด้าน ของแนวโน้มการเกิดภัยแล้ง เมืองเชียงรายมี แหล่งน้ำต้นทุนหลักเพียงแหล่งเดียวคือ แม่น้ำกก ในอนาคตหากมีความต้องการใช้น้ำเพิ่มขึ้นจาก การขยายตัวของเมือง อาทิ การพัฒนาการท่องเที่ยว การพัฒนาเมือง การเชื่อมต่อเส้นทาง การคมนาคมและแรงงานจากการเปิดเขตประชาคม เศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ทำให้ความต้องการใช้น้ำ เพิ่มขึ้น จะทำให้เมืองประสบกับปัญหาภัย แล้ง นอกจากนี้เมืองเชียงรายยังตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ ได้รับผลกระทบจากพายุในช่วงฤดูฝน

ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในเมืองเชียงรายมีทั้ง น้ำท่วม น้ำแล้ง และพายุ โดยน้ำท่วมที่สร้างความเสียหายให้กับเมืองเชียงรายเกิดขึ้นใน พ.ศ.2534 และ พ.ศ.2554 สำหรับน้ำแล้งเป็นภัยพิบัติที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี และการเกิดพายุรุนแรงและมีความถี่สูงใน พ.ศ.2554 สร้างความเสียหายอย่างมากให้กับเมืองเชียงราย

“น้ำท่วมและภัยแล้ง” ภัยพิบัติที่ส่งผลกระทบต่อ รุนแรงต่อเมืองเชียงราย

ภาพ: น้ำท่วมเมืองเชียงราย พ.ศ.2554

2.3 เมืองหาดใหญ่

เมืองหาดใหญ่เป็นเมืองใกล้เขตชายแดนภาคใต้ เป็นเมืองแห่งการค้าและการท่องเที่ยว เป็นศูนย์กลางการคมนาคมเชื่อมโยงระดับภูมิภาค ลักษณะทางกายภาพเป็นเมืองที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ราบลุ่ม ล้อมรอบด้วยภูเขา ปัญหาเดิมของเมืองคือ การเกิดภัยพิบัติน้ำท่วม ประกอบกับปัจจัยการพัฒนาเมืองที่เกิดขึ้นทำให้เมืองมีสิ่งปลูกสร้างที่กีดขวางและบดบังพื้นที่รองรับน้ำ และแนวโน้มประชากรที่เพิ่มมากขึ้นทำให้เสี่ยงต่อสถานการณ์ภัยแล้ง เพราะความต้องการใช้น้ำที่เพิ่มมากขึ้น และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศก็จะยิ่งทำให้ปัญหาสถานการณ์น้ำท่วม น้ำแล้ง รุนแรงมากขึ้น

ภัยพิบัติในเมืองหาดใหญ่ส่วนใหญ่เป็นน้ำท่วมซึ่งเกิดขึ้นเกือบทุกปี และน้ำท่วมรุนแรง มีพื้นที่ที่ได้รับความเสียหายเป็นวงกว้าง หากพิจารณามูลค่าการสูญเสียมหาศาล เช่น น้ำท่วมใน พ.ศ.2531 พ.ศ.2543 และ พ.ศ.2553 ลักษณะการจัดการจัดการภัยพิบัติของเมืองหาดใหญ่ นำโดยเทศบาลนครหาดใหญ่เป็นผู้นำการสั่งการและการจัดการภัยพิบัติในระยะต่าง ๆ

“น้ำท่วม” ภัยพิบัติ ที่สร้างความเสียหายมหาศาลให้กับเมืองหาดใหญ่

ภาพ: น้ำท่วมเมืองหาดใหญ่ พ.ศ.2553

สรุปภัยพิบัติสำคัญของเมืองเป็นผลกระทบจากลักษณะทางกายภาพเดิมของเมือง กระบวนการกลายเป็นเมืองที่เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างไม่เหมาะสมเป็นการเพิ่มความเสี่ยงในการเปิดรับภัยพิบัติ และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ แต่ลักษณะการแก้ไขปัญหในระดับเมืองย่อมแตกต่างกันทั้งนี้เนื่องจากองค์ประกอบในหลายส่วน อาทิ *เครือข่ายการบูรณาการความร่วมมือ นโยบายและแผนการจัดการภัยพิบัติ การพัฒนาเมือง ระดับความรุนแรงของภัยพิบัติ และศักยภาพของเมือง* เป็นต้น ในบางครั้งภัยพิบัติสร้างความเสียหายรุนแรงเพราะขาดการจัดการที่ดีและการเตรียมความพร้อมขององค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการภัยพิบัติ ไม่มีการประเมินศักยภาพขององค์กรในการให้ความช่วยเหลือ ทำให้ยิ่งเกิดความเปราะบางกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับเหตุการณ์ภัยพิบัติ

“ ดังนั้นการวิเคราะห์ภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้นในเมืองนั้นๆ หรือความเสี่ยงที่จะเกิดภัยพิบัติ จะช่วยให้เชื่อมโยงไปยังหน่วยงานที่ต้องเตรียมความพร้อมสำหรับการจัดการภัยพิบัติ และการประเมินความพร้อมของหน่วยงานในท้องถิ่นก็จะเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้น ”

ทั้งนี้การจัดการภัยพิบัติที่มุ่งหวังการมีส่วนร่วมในการจัดการของทุกภาคส่วน ดังนั้นก่อนที่ทุกภาคส่วนจะร่วมมือกันก็ต้องวิเคราะห์ความพร้อมภายในองค์กรของตนเองก่อน สำหรับองค์กรหลักในพื้นที่ที่มีส่วนสำคัญในการจัดการภัยพิบัติ อาทิ *องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานด้านทรัพยากรน้ำ หน่วยงานด้านอุตุนิยมวิทยา หน่วยงานด้านชลประทาน หน่วยงานด้านทรัพยากร หน่วยงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย หน่วยงานด้านการจัดการผังเมือง* เป็นต้น เป็นองค์กรที่ควรมีการวิเคราะห์ความพร้อมเป็นรายองค์กร

• บทที่ 3 •

การประเมินความพร้อมการรับมือต่อภัยพิบัติ
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น:
เมืองอุดรธานี • เมืองเชียงราย • เมืองหาดใหญ่

ในบทนี้จะกล่าวถึงการให้คะแนนความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการรับมือกับภัยพิบัติจากการใช้แบบประเมินความพร้อมด้วยตนเอง (LGSAT) ซึ่งการทำแบบประเมินดังกล่าวจะแตกต่างกันตามบริบทของเมือง โดยผลจากการทำแบบประเมินจะทำให้เมืองเชียงราย เมืองอุดรธานี และเมืองหาดใหญ่ทราบถึงจุดอ่อนจุดแข็ง ทำให้เมืองสามารถนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้สร้างการรับมือของเมืองต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศให้ดียิ่งขึ้น พร้อมทั้งจะช่วยให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจในบริบทของเมืองอันนำไปสู่แนวทางการพัฒนาเมืองของตนต่อไป

เมืองหาดใหญ่

เมืองเชียงราย

เมืองอุดรธานี

การใช้แบบประเมินความพร้อมฯ ผ่านกระบวนการประชุมปฏิบัติการเพื่อระดมความคิดเห็นร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการประเมินความพร้อมของเทศบาลในแต่ละเมือง โดยมีเทศบาลในพื้นที่เป็นผู้มีส่วนร่วมหลักในการประเมินความพร้อมของตนเอง

5
คะแนน

สำเร็จครบถ้วน พร้อมด้วยความมุ่งมั่นและมีศักยภาพในการปฏิบัติอย่าง
เสมอต้นเสมอปลายในทุกระดับ

4
คะแนน

สำเร็จอย่างมาก แต่ยังคงขาดความมุ่งมั่น ขาดแหล่งเงินทุน หรือ ขาดศักยภาพ
ในการดำเนินการ

3
คะแนน

มีความมุ่งมั่นอยู่บ้าง ในระดับองค์กรและมีศักยภาพในการลดความเสี่ยง
จากภัยพิบัติพอควร แต่ไม่มากหรือครบถ้วน

2
คะแนน

มีความสำเร็จแต่ไม่ครบถ้วน แม้มีการวางแผนแก้ไขสถานการณ์ แต่ก็ขาด
ความมุ่งมั่นและยังมีศักยภาพจำกัด

1
คะแนน

ความสำเร็จมีน้อย และยังไร้วิสัยทัศน์การวางแผนหรือการดำเนินการเพื่อแก้ไข
สถานการณ์

ข้อที่ 1 จัดตั้งโครงสร้างและการประสานงานที่ชัดเจน เพื่อให้ทุกฝ่าย เข้าใจบทบาทและความรับผิดชอบ

ประเทศไทยมีแผนปฏิบัติการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ แบบบูรณาการให้หน่วยงานทุกภาคส่วน
ตั้งแต่หน่วยงานระดับท้องถิ่นถึงหน่วยงานระดับประเทศและประชาชนดำเนินการลดความเสี่ยงจาก
ภัยพิบัติไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้ประเทศไทยมีระดับความปลอดภัยเทียบเท่าระดับสากลได้
ภายในระยะหนึ่งตั้งแต่ พ.ศ.2553 ถึง พ.ศ.2562 โดยกำหนดแผนการป้องกัน ลดผลกระทบ
การเตรียมความพร้อมในการรับมือ การบริหารจัดการฉุกเฉิน และการจัดการหลังเกิดภัยควบคู่ไปกับ

การดำเนินการกิจกรรมภายใต้กรอบการทำงานเฮียวโงะ ซึ่งจะเน้นการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน การบูรณาการความร่วมมือในภาครัฐ องค์กร และผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ในการลดความเสี่ยงในการเกิดภัย

สำหรับการทำแบบประเมินความพร้อมของแต่ละเมืองนำร่องอันได้แก่ หาดใหญ่ เชียงราย และ อุดรธานี ได้แบ่งกลุ่มสำหรับประเมินความพร้อม ตามบทบาทภารกิจของกองแผนงาน ให้สอดคล้องกับประเด็นสำคัญของข้อคำถามทั้ง 10 ข้อ เพื่อร่วมระดมความคิดเห็นและประเมินความพร้อมของหน่วยงานในการรับมือและลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ จากผลการประเมินจะเห็นได้ว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติของเมืองหาดใหญ่และเมืองเชียงรายให้คะแนนระดับสูงในหัวข้อ “การสร้างเครือข่าย การพัฒนาศักยภาพการสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อให้ทุกฝ่ายเข้าใจบทบาทและความรับผิดชอบ” ซึ่งทั้ง 2 เมืองมีการพัฒนาศักยภาพในการปรับตัวและรับมือกับภัยพิบัติ ตลอดจนรับฟังความคิดเห็นในระดับชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง (คนชรา สตรี เด็ก ผู้พิการ) ภาคเอกชนและองค์กรส่วนท้องถิ่น เพื่อลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ ซึ่งต่างจากการให้คะแนนของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเมืองอุดรธานี ที่ส่วนใหญ่จะเน้นการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยการพัฒนาศักยภาพขององค์กรหรือฝ่ายปกครองส่วนท้องถิ่น พร้อมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่ค่อยมีบทบาทสำคัญในการมีส่วนร่วมวางมาตรการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติระดับชาติ

โดยการประเมินความพร้อมๆ ของเมืองดังกล่าว จะแสดงให้เห็นถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของเมือง เพื่อให้เมืองสามารถนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้สร้างการรับมือของเมืองต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศให้ดียิ่งขึ้น พร้อมทั้งจะช่วยให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจในบริบทของเมืองเพื่อเติมเต็มในการสร้างการรับมือของเมือง (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความพร้อมของเมืองในประเด็นสำคัญข้อที่ 1 จัดตั้งโครงสร้างและการประสานงานที่ชัดเจน เพื่อให้ทุกฝ่ายเข้าใจบทบาทและความรับผิดชอบ

ข้อที่	รายละเอียด	ระดับคะแนน		
		หาดใหญ่	เชียงราย	อุดรธานี
1. จัดตั้งโครงสร้างและการประสานงานที่ชัดเจน เพื่อให้ทุกฝ่ายเข้าใจบทบาทและความรับผิดชอบ				
1.1	องค์กรหรือฝ่ายปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นได้รับการเพิ่มพูนศักยภาพ (ความรู้ ประสบการณ์ อำนาจหน้าที่) มากเพียงพอในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ และการปรับตัวเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลก	4	4	3

ข้อที่	รายละเอียด	ระดับคะแนน		
		หาดใหญ่	เชียงราย	อุดรธานี
1.2	ความร่วมมือเป็นภาคีกันระหว่างชุมชน ภาคเอกชน และองค์กรส่วนท้องถิ่นเพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัตินั้น มีระดับมากน้อยเพียงใด	3	4	2
1.3	ภาคส่วนของชุมชนที่อยู่ในภาวะเปราะบางกว่า (เช่น คนชรา สตรี เด็ก ผู้ที่อ่อนแอ) ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากเพียงใดเพื่อให้มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการตัดสินใจ การวางนโยบาย การวางแผน และการดำเนินการต่างๆ ในด้านการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ	3	4	2
1.4	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในระดับชาติมากเพียงใด	4	4	1
คะแนนเฉลี่ย		3.5	4	2

ข้อที่ 2 การจัดสรรทุนและสิ่งจูงใจให้เจ้าของบ้าน ครอบครัวรายได้ต่ำ และภาคเอกชนในการลงทุนเพื่อการลดความเสี่ยง

เมืองหาดใหญ่และเชียงรายต่างได้รับการขนานนามว่าเป็นเมืองเศรษฐกิจ สร้างรายได้มูลค่ามหาศาลให้แก่ประเทศไทย จึงเห็นได้ว่าเศรษฐกิจของทั้ง 2 เมืองมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง ทั้งธุรกิจขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่เกิดขึ้นในพื้นที่ ซึ่งผลกระทบจากภัยพิบัติที่เกิดขึ้นแต่ละเมืองจะทำให้การซื้อ การลงทุนของภาคธุรกิจและครัวเรือนชะงัก โดยที่เมืองหาดใหญ่มีการจัดสรรงบประมาณบางส่วน เพื่อให้ความช่วยเหลือชุมชน ครัวเรือน และภาคธุรกิจ ให้สามารถกลับมาดำรงชีวิตปกติหลังจากประสบภัยพิบัติ พร้อมกับการนำมาตรการการลดหย่อนชำระภาษีท้องถิ่น และการลดหย่อนเบี้ยประกันภัยใช้ควบคู่กัน รวมถึงภาคธุรกิจของเมืองหาดใหญ่มิได้มีบทบาทร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ในการสนับสนุนให้ธุรกิจขนาดเล็กสามารถดำเนินธุรกิจได้หลังจากประสบภัย ซึ่งต่างจากบริบทการบริหารงบประมาณ สำหรับการฟื้นฟูผู้ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติของเชียงราย ที่จะเน้นการจัดสรรและสนับสนุนเงินงบประมาณแก่ภาคครัวเรือน กลุ่มเปราะบางและภาคธุรกิจ มากกว่าการลดหย่อนภาษีท้องถิ่น การลดเบี้ยประกันภัย (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2

ผลการประเมินความพร้อมของเมืองในประเด็นสำคัญข้อที่ 2 การจัดสรรทุน และสิ่งจูงใจให้เจ้าของบ้าน ครอบครัวยรายได้ต่ำ และภาคเอกชนในการลงทุนเพื่อการลดความเสี่ยง

ข้อที่	รายละเอียด	ระดับคะแนน		
		หาดใหญ่	เซียงราย	อุดรธานี
2. การจัดสรรทุนและสิ่งจูงใจให้เจ้าของบ้าน ครอบครัวยรายได้ต่ำ และภาคเอกชนในการลงทุนเพื่อการลดความเสี่ยง				
2.1	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถเข้าถึงแหล่งสนับสนุนเงินทุนเพื่อนำไปดำเนินการจัดกิจกรรมลดความเสี่ยงได้มากเพียงใด	3	2	-
2.2	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดสรรงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ รวมถึงงบประมาณในการรับมือกับเหตุและการฟื้นฟูที่มีประสิทธิผลมากเพียงพอหรือไม่เพียงใด	2	3	-
2.3	ในภาวะปกติ เช่น ก่อนเกิดเหตุภัยพิบัติ ครอบครัวยที่มีความเปราะบางและไม่เป็นที่สนใจของสังคมสามารถใช้บริการทางการเงินได้บ้าง (เช่น การออมทรัพย์ และกองทุนกู้ยืม การประกันภัย ทั้งในระดับมหภาคและจุลภาค)	2	4	-
2.4	การให้ความช่วยเหลือชุมชนและครัวเรือนที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ ในรูปแบบของทุนกู้ยืม การช่วยเหลือด้วยเงินสด การให้กู้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ การค้าประกันเงินกู้ รวมถึงมาตรการต่างๆ มีมากน้อยเพียงใด ที่ทำให้ชุมชนสามารถกลับมาดำรงชีวิตได้	1	5	-
2.5	มีการจัดตั้งสิ่งจูงใจทางการเงินแก่ภาคครัวเรือนและธุรกิจ เพื่อให้เกิดการลงทุนในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ (เช่น ส่วนลดเบี้ยประกันภัย การพักชำระภาษี สำหรับธุรกิจ เป็นต้น) มีอยู่มากน้อยเพียงใด	4	3	-
2.6	ระหว่างที่เกิดเหตุการณ์และหลังเหตุการณ์ภัยพิบัติ สมาคมทางธุรกิจในพื้นที่ เช่น หอการค้า หรือสมาคมในลักษณะคล้ายกันได้ช่วยเหลือสนับสนุนให้วิสาหกิจขนาดเล็กดำเนินธุรกิจต่อไปได้มากน้อยเพียงใด	3	1	-
คะแนนเฉลี่ย		2.5	3	-

3. ปรับปรุงข้อมูลเรื่องภัยและความเสี่ยง รวมถึงความเปราะบางของชุมชน ให้ทันต่อเหตุการณ์เสมอ และแบ่งปันผลการประเมินความเสี่ยง

ทั้งเมืองเชียงราย หาดใหญ่ และอุดรธานี ต่างประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติทั้งน้ำท่วม น้ำแล้ง แต่ต่างกันตรงที่ความรุนแรงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งเมืองเชียงรายและหาดใหญ่ได้สังเกตเห็นถึงความสำคัญในการประเมินความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติในพื้นที่ของตน ควบคู่ไปกับการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน แลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันในระดับท้องถิ่นถึงระดับจังหวัดอีกทั้งยังมีการประชาสัมพันธ์ ใฝ่ระวังการเกิดภัยพิบัติอย่างต่อเนื่อง และมีการเปิดศูนย์อำนวยการป้องกันและบรรเทาอุทกภัยเพื่อเตรียมความพร้อมช่วงฤดูฝนทุกปี อีกทั้งการประเมินความเสี่ยงจากภัยพิบัติยังถูกบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาประจำปี มาตรการและแผนพัฒนาระยะ 3 ปีของทั้งเมืองเชียงรายและหาดใหญ่อีกด้วย ในทางกลับกันภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในพื้นที่เมืองอุดรธานียังไม่รุนแรงเมืองจึงเน้นไปที่การตั้งรับต่อการเกิดภัย โดยเน้นการประชาสัมพันธ์ ใฝ่ระวัง การเกิดภัยพิบัติแก่ชาวเมืองอุดรซึ่งอยู่ในวงจำกัด (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3

ผลการประเมินความพร้อมของเมืองในประเด็นสำคัญข้อที่ 3 ปรับปรุงข้อมูลเรื่องภัยและความเสี่ยง รวมถึงความเปราะบางของชุมชน ให้ทันต่อเหตุการณ์เสมอ และแบ่งปันผลการประเมินความเสี่ยง

ข้อที่	รายละเอียด	ระดับคะแนน		
		หาดใหญ่	เชียงราย	อุดรธานี
3. ปรับปรุงข้อมูลเรื่องภัยและความเสี่ยง รวมถึงความเปราะบางของชุมชน ให้ทันต่อเหตุการณ์เสมอ และแบ่งปันผลการประเมินความเสี่ยง				
3.1	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ทำการประเมินความเสี่ยงจากภัยพิบัติละเอียดถี่ถ้วนดีเพียงพอเพื่อพัฒนาพื้นที่ หรือชุมชนที่ล่อแหลมเปราะบางต่อความเสียหายในท้องถิ่นที่รับผิดชอบ	4	4	2
3.2	การประเมินความเสี่ยงนั้นได้รับการปรับให้ทันต่อเหตุการณ์อยู่เป็นประจำหรือไม่เพียงใด เช่น ปีละครั้งหรือปีละสองครั้ง	3	4	4
3.3	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลถึงแนวโน้มของการเกิดภัยในพื้นที่ และวิธีการในการลดความเสี่ยง (เช่น แผนสื่อสารรับมือความเสี่ยง) รวมถึงการเตือนภัยล่วงหน้ากับชุมชนบ่อยเพียงใด	4	5	2

ข้อที่	รายละเอียด	ระดับคะแนน		
		หาดใหญ่	เชียงราย	อุดรธานี
3.4	การประเมินความเสี่ยงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการเชื่อมโยงและสนับสนุนกับการประเมินความเสี่ยงขององค์กรปกครองท้องถิ่นใกล้เคียง และแผนการบริหารจัดการความเสี่ยงของจังหวัดหรือไม่เพียงใด	5	4	4
3.5	การประเมินความเสี่ยงจากภัยพิบัติถูกนำไปรวมอยู่ในแผนการพัฒนาของท้องถิ่นได้ดีเพียงใดโดยอยู่บนพื้นฐานของความต่อเนื่อง และสอดคล้องกัน	4	5	3
คะแนนเฉลี่ย		4	4.4	3

4. ลงทุนสร้างและดูแลปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานที่ช่วยลดความเสี่ยง เช่น ระบบท่อระบายน้ำ

ทั้งเมืองเชียงราย หาดใหญ่และอุดรธานี ต่างมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย จึงมีการก่อสร้างระบบโครงสร้างพื้นฐานอย่างรวดเร็ว เพื่อรองรับการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรและสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจของเมือง ซึ่งระบบโครงสร้างต่างๆ ที่เกิดขึ้นไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบจากภัยพิบัติ จึงจะเห็นได้ว่า เมืองอุดรธานี ไม่ได้นำปัจจัยเสี่ยงด้านสภาพภูมิอากาศมาพิจารณาร่วมกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน และกฎหมายควบคุมอาคารซึ่งส่วนใหญ่จะแก้ปัญหาหลังจากปัญหาเกิดขึ้นแล้ว โดยที่การประเมินความเสี่ยงอันตรายของระบบโครงสร้างพื้นฐานทั้ง 3 เมือง ให้ความสำคัญเป็นบางส่วน เนื่องจากจะเน้นไปที่การพัฒนาเศรษฐกิจของเมืองเป็นส่วนใหญ่ แต่เป็นที่น่ายินดีที่เมืองหาดใหญ่ให้ความสำคัญต่อมาตรการและแผนป้องกันระบบสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานจากความเสียหายระหว่างและหลังเกิดเหตุภัยพิบัติ ซึ่งมีการกำหนดบทบาทหน้าที่แต่ละภาคส่วนอย่างชัดเจน (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4

ผลการประเมินความพร้อมของเมืองในประเด็นสำคัญข้อที่ 4 ลงทุนสร้างและดูแลปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานที่ช่วยลดความเสี่ยง เช่น ระบบท่อระบายน้ำ

ข้อที่	รายละเอียด	ระดับคะแนน		
		หาดใหญ่	เซียงราย	อุดรธานี
4. ลงทุนสร้างและดูแลปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานที่ช่วยลดความเสี่ยง เช่น ระบบท่อระบายน้ำ				
4.1	นโยบายการใช้ประโยชน์ที่ดินและกฎระเบียบควบคุมการก่อสร้างที่อยู่อาศัยและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานได้นำเอาปัจจัยเรื่องความเสี่ยงที่มีในปัจจุบันและที่คาดเอาไว้ในอนาคต (รวมถึงความเสี่ยงด้านสภาพภูมิอากาศ) เข้ามาร่วมพิจารณาด้วยอย่างน้อยเพียงใด	3	3	1
4.2	โครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคที่สำคัญที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูงได้รับการประเมินด้านความเสี่ยงอันตรายและความปลอดภัยอย่างเพียงพอหรือไม่	2	2	2
4.3	มาตรการต่าง ๆ ที่กำลังดำเนินการเพื่อการป้องกันสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานจากความเสียหายระหว่างเกิดเหตุภัยพิบัติมีอยู่อย่างเพียงพอหรือไม่เพียงใด	5	3	3
คะแนนเฉลี่ย		3.3	2.6	2

5. ประเมินความปลอดภัยของโรงเรียนและสถานบริการทางสาธารณสุขและปรับปรุงเมื่อจำเป็น

เมื่อพื้นที่ประสบภัยพิบัติ โรงเรียน โรงพยาบาล สถานบริการทางสาธารณสุข จะเป็นสถานที่สำคัญในการรองรับและให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย โดยทั้งหาดใหญ่และเซียงรายมีการศึกษากลุ่มเปราะบางที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ สำหรับการช่วยเหลือกลุ่มดังกล่าวอย่างทันท่วงที โดยมีสถานที่สำหรับรองรับและให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย นอกจากนี้เมืองหาดใหญ่จะมีการประเมินความเสี่ยงของพื้นที่ควบคู่กับการจัดทำแผนระดับนโยบายทั้งในระดับหน่วยงานและชุมชน โดยมีการซักซ้อมแผนการรับมือกับการเกิดภัยพิบัติอย่างเข้มข้นและมีรายละเอียดของแผนระบุชัดเจนถึงการจัดการในระยะก่อน ระหว่าง และหลังการเกิดภัยพิบัติ เนื่องจากพื้นที่เมืองหาดใหญ่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติน้ำท่วมรุนแรงอยู่เสมอ

ในขณะที่เมืองเชียงรายก็มีศูนย์ให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ และแผนการจัดการภัยพิบัติเช่นกัน แต่เนื่องจากภัยพิบัติที่เกิดขึ้นไม่รุนแรงมากนักการซักซ้อมแผนจึงเป็นการเตรียมความพร้อมต่อสถานการณ์ที่คาดว่าจะเกิดความรุนแรงขึ้นเท่านั้น อาจจะมีจุดอ่อนในการเผชิญและแก้ไขสถานการณ์ในเหตุการณ์จริง และแผนการจัดการภัยพิบัติก็มีในระดับองค์กรด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเท่านั้น (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 ผลการประเมินความพร้อมของเมืองในประเด็นสำคัญข้อที่ 5 ประเมินความปลอดภัยของโรงเรียนและสถานบริการทางสาธารณสุข และปรับปรุงเมื่อจำเป็น

ข้อที่	รายละเอียด	ระดับคะแนน		
		หาดใหญ่	เชียงราย	อุดรธานี
5. ประเมินความปลอดภัยของโรงเรียนและสถานบริการทางสาธารณสุข และปรับปรุงเมื่อจำเป็น				
5.1	โรงเรียน โรงพยาบาล และสถานบริการด้านสาธารณสุขในพื้นที่รับผิดชอบของท่านได้รับความสนใจเป็นพิเศษในการประเมินความเสี่ยงแบบ“ครบถ้วนรอบด้าน”มากน้อยเพียงใด	4	3	-
5.2	โรงเรียน โรงพยาบาล และสถานบริการด้านสาธารณสุขทั้งหลายปลอดภัยจากภัยพิบัติ และยังคงความสามารถในการให้บริการระหว่างเกิดภาวะฉุกเฉินได้มากน้อยเพียงใด	3	2	-
5.3	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือองค์กรปกครองในระดับอื่นมีโครงการเฉพาะ ที่ใช้ประเมินโรงเรียน โรงพยาบาล และสถานบริการด้านสาธารณสุขสำหรับการบำรุงรักษาสถานที่ การรักษากฎระเบียบควบคุมอาคาร ความปลอดภัย ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับสภาพภูมิอากาศ ฯลฯ อยู่แล้ว มากน้อยเพียงใด	3	5	-
5.4	ในโรงเรียน โรงพยาบาล และสถานบริการด้านสาธารณสุข มีการฝึกซ้อมการรับมือภัยพิบัติเป็นประจำหรือไม่อย่างไร	3	3	-
คะแนนเฉลี่ย		3.25	3.25	-

6. ใช้ระเบียบด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินและระเบียบปฏิบัติด้านการดูแลอาคารเพื่อป้องกันความเสี่ยง รวมถึงมีการกำหนดพื้นที่ที่ปลอดภัยให้กับประชาชนที่มีรายได้น้อย อีกทั้งมีการพัฒนาและยกระดับการตั้งถิ่นฐานที่ไม่เป็นทางการของชุมชน ตามที่สมควร

การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ สามารถทำได้โดยใช้มาตรการการบังคับใช้ประโยชน์ที่ดิน การดูแลบำรุงรักษาโครงสร้างอาคาร และการชักจูงแผนปฏิบัติการเพื่อความปลอดภัยในชีวิต โดยที่หาที่ใหญ่ให้ความสำคัญกับประเด็นนี้มากที่สุด ซึ่งมีการบังคับใช้กฎหมายผังเมืองอย่างเข้มงวด เมื่อมีการละเมิดข้อกำหนดผังเมืองเทศบาลจะออกคำสั่งให้รื้อถอนโครงสร้างนั้น ๆ อีกทั้งยังมีช่องทางสำหรับการร้องเรียนการละเมิดข้อกำหนดหลากหลายช่องทาง เช่น สายด่วนกฤษฎ และ Facebook ซึ่งเมืองเชียงใหม่และเมืองอุดร มีการให้คะแนนความพร้อมในระดับที่ต่ำกว่า เนื่องจากปัญหาการบังคับใช้ข้อกำหนดที่เกิดจากการสร้างที่อยู่อาศัยของชุมชนดั้งเดิม การใช้ประโยชน์ที่ดินที่เน้นทางด้านเศรษฐกิจในพื้นที่และการบุกรุกพื้นที่ของประชาชน จึงทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่สามารถบังคับใช้ข้อกำหนดได้อย่างเต็มที่ (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6

ผลการประเมินความพร้อมของเมืองในประเด็นสำคัญข้อที่ 6 ใช้ระเบียบด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินและระเบียบปฏิบัติด้านการดูแลอาคารเพื่อป้องกันความเสี่ยง รวมถึงมีการกำหนดพื้นที่ที่ปลอดภัยให้กับประชาชนที่มีรายได้น้อย รวมถึงมีการพัฒนาและยกระดับการตั้งถิ่นฐานที่ไม่เป็นทางการของชุมชน ตามที่สมควร

ข้อที่	รายละเอียด	ระดับคะแนน		
		หาใหญ่	เชียงใหม่	อุดรธานี
6. ใช้ระเบียบด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินและระเบียบปฏิบัติด้านการดูแลอาคารเพื่อป้องกันความเสี่ยง รวมถึงมีการกำหนดพื้นที่ที่ปลอดภัยให้กับประชาชนที่มีรายได้น้อย รวมถึงมีการพัฒนาและยกระดับการตั้งถิ่นฐานที่ไม่เป็นทางการของชุมชน ตามที่สมควร				
6.1	มีการบังคับใช้ระเบียบด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินระเบียบปฏิบัติด้านการดูแลอาคาร และการปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยและคำนึงถึงสุขภาพ สำหรับอาคารทุกประเภทและเขตพื้นที่ที่กำลังพัฒนา เพื่อลดความเสี่ยงจากเหตุภัยพิบัติ มากน้อยเพียงใด	5	2	2

ข้อที่	รายละเอียด	ระดับคะแนน		
		หาดใหญ่	เชียงใหม่	อุดรธานี
6.2	กฎระเบียบที่มีอยู่นั้น (เช่น แผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน ระเบียบควบคุมอาคาร) เข้มงวดเพียงพอ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในพื้นที่รับผิดชอบของท่าน	5	2	2
คะแนนเฉลี่ย		5	2	2

7. บรรจุโครงการด้านการศึกษาและฝึกอบรมเรื่องการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในโรงเรียนและชุมชน

การฝึกอบรม ชักซ้อม การบรรจุหลักสูตรการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในภาคการศึกษา เพื่อสร้างความตระหนักของประชาชนในเมือง ทั้งเมืองเชียงใหม่และหาดใหญ่ต่างมีความพร้อมในระดับที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ มีการบรรจุหลักสูตรการลดความเสี่ยงจากการเกิดภัยพิบัติในระดับการศึกษา มีการเตรียมพร้อมประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางที่หลากหลาย เพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงข้อมูลการแจ้งเตือนได้มากที่สุด แต่ทั้งสองเมืองยังคงต้องสร้างการลงมือปฏิบัติจริง การจำลองสถานการณ์เพื่อชักซ้อมแผน และให้ความสำคัญต่อประเด็นด้านประชากรแฝง ที่ทำให้ประชากรบางส่วนในกลุ่มดังกล่าว ไร้ทราบถึงแผนอพยพและการเข้ารับการฝึกซ้อม ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงและให้ความช่วยเหลือได้อย่างไม่เต็มประสิทธิภาพ (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 ผลการประเมินความพร้อมของเมืองในประเด็นสำคัญข้อที่ 7 บรรจุโครงการด้านการศึกษาและฝึกอบรมเรื่องการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในโรงเรียนและชุมชน

ข้อที่	รายละเอียด	ระดับคะแนน		
		หาดใหญ่	เชียงใหม่	อุดรธานี
7. บรรจุโครงการด้านการศึกษาและฝึกอบรมเรื่องการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในโรงเรียนและชุมชน				
7.1	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดโครงการสร้างความตระหนักหรือแผนให้การศึกษาในเรื่องการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติและการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติให้กับชุมชนในท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอหรือบ่อยเพียงพอ	4	4	-

ข้อที่	รายละเอียด	ระดับคะแนน		
		ขนาดใหญ่	เชียงราย	อุดรธานี
7.2	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการฝึกอบรมเรื่อง การลดความเสี่ยงให้เจ้าหน้าที่และผู้นำชุมชนในท้องถิ่น มากน้อยเพียงใด	3	4	-
7.3	โรงเรียนและวิทยาลัยในท้องถิ่นได้จัดบทเรียน การสอนหรือการฝึกอบรมเรื่องเกี่ยวกับการลดความเสี่ยง จากภัยพิบัติ (รวมถึงความเสี่ยงจากสภาพภูมิอากาศ) เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรหรือไม่เพียงใด	3	3	-
7.4	ประชาชนรับรู้แผนการอพยพหรือแผนการฝึกซ้อม ที่จะใช้เมื่อถึงภาวะที่จำเป็นอย่างไร	4	3	-
คะแนนเฉลี่ย		3.5	3.5	-

8. ปกป้องระบบนิเวศ และประชากรธรรมชาติเพื่อบรรเทาภัยและรับมือ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก

การรักษา ระบบนิเวศ การอนุรักษ์พื้นที่สีเขียว และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ ในเมือง เป็นหนึ่งมาตรการที่สามารถลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติได้ โดยที่เชียงรายได้ให้คะแนนความ พร้อมมากที่สุด เนื่องจากมีการกำหนดนโยบายในระดับผู้บริหารเมืองที่ชัดเจน ชุมชน องค์กรอิสระ และเอกชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การเตรียมความพร้อมรองลงมาคือ ชาติใหญ่ที่มีการรักษา ระบบนิเวศเช่นเดียวกับเชียงราย แต่ภาคส่วนที่เข้ามามีส่วนร่วมยังมีไม่มากนัก ซึ่งอุดรธานีมีการเตรียมความพร้อมในด้านนี้น้อยที่สุด เนื่องจากขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดการบูรณาการร่วมกัน และความไม่ต่อเนื่องของการติดตามผลการดูแล พื้นที่ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8

ผลการประเมินความพร้อมของเมืองในประเด็นสำคัญข้อที่ 8 ปกป้องระบบนิเวศ และประชากรธรรมชาติเพื่อบรรเทาภัยและรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก

ข้อที่	รายละเอียด	ระดับคะแนน		
		หาดใหญ่	เชียงใหม่	อุดรธานี
8. ปกป้องระบบนิเวศ และประชากรธรรมชาติเพื่อบรรเทาภัยและรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก				
8.1	นโยบายด้านการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติรวมถึงยุทธศาสตร์ และแผนการปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ผสมผสานเข้ากับแผนการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างน้อยเพียงใด	4	5	1
8.2	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนการฟื้นฟูบูรณะการปกป้องคุ้มครอง และการจัดการระบบนิเวศอย่างยั่งยืนอย่างน้อยเพียงใด	4	5	1
8.3	องค์กรประชาสังคมและประชาชนมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูบูรณะ การปกป้องคุ้มครอง และการบริหารจัดการระบบนิเวศอย่างยั่งยืนอย่างน้อยเพียงใด	3	5	1
8.4	ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศในเขตพื้นที่การปกครองอย่างน้อยเพียงใด	3	5	1
คะแนนเฉลี่ย		3.5	5	1

9. วางระบบการเตือนภัยล่วงหน้าและเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารจัดการภาวะฉุกเฉิน

การเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารจัดการเหตุภัยพิบัติ จากการประเมินของทั้ง 3 เมือง จะเห็นได้ว่าเมืองอุดรธานีและเมืองหาดใหญ่ มีการสำรองงบประมาณในกรณีเกิดภัยพิบัติในวงเงินจำนวนหนึ่ง แต่ส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานมากกว่า และการเบิกจ่ายงบประมาณจะทำได้ก็ต่อเมื่อเกิดภัยพิบัติเท่านั้น อีกทั้งชุมชนเมืองอุดรธานีส่วนน้อยให้ความสำคัญกับการเตือนภัยซึ่งทำให้ประชาชนส่วนใหญ่รอดอยความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ แต่ในด้านการเตรียมความพร้อมของเมืองเชียงใหม่มีการสำรองงบประมาณเพื่อดำเนินการจ่ายเมื่อยามเกิดภัยหลากหลายช่องทาง อีกทั้งการเตือนภัยของศูนย์เตือนภัยทั้งเชียงใหม่ และหาดใหญ่ มีความพร้อมทั้งการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ช่องทางสำหรับการแจ้งเตือนมีหลากหลาย และมีอุปกรณ์ให้ความช่วยเหลือ รวมถึงมีแผนการให้ความช่วยเหลือหลังประสบภัย (ตารางที่ 9)

ตารางที่ 9

ผลการประเมินความพร้อมของเมืองในประเด็นสำคัญข้อที่ 9 วางระบบการเตือนภัยล่วงหน้าและเพิ่มขีดความสามารถในการบริการจัดการภาวะฉุกเฉิน

ข้อที่	รายละเอียด	ระดับคะแนน		
		ขนาดใหญ่	เชิงรายได้	อุดหนุน
9. วางระบบการเตือนภัยล่วงหน้าและเพิ่มขีดความสามารถในการบริการจัดการภาวะฉุกเฉิน				
9.1	สถาบันในท้องถิ่นสามารถเข้าถึงแหล่งทุนสำรองได้มากน้อยเพียงใด เพื่อสนับสนุนการรับมือกับเหตุการณ์ภัยพิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดการฟื้นฟูอย่างรวดเร็ว	2	4	1
9.2	ศูนย์เตือนภัยล่วงหน้ามีการดำเนินการจัดตั้งถึงขั้นไหน มีกำลังเจ้าหน้าที่ประจำ (หรือเจ้าหน้าที่พร้อมเรียก) อย่างเพียงพอหรือไม่ รวมถึงมีการติดตั้งอุปกรณ์ความพร้อมอื่น ๆ เช่น ไฟฟ้าสำรอง อยู่ตลอดเวลาหรือไม่	4	5	4
9.3	ชุมชนมีส่วนร่วมในระบบเตือนภัยล่วงหน้าได้มากน้อยเพียงใด	4	4	3
9.4	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการเตรียมการในเรื่องศูนย์ปฏิบัติการหรือระบบสื่อสารในภาวะฉุกเฉินมากน้อยเพียงใด	5	4	3
9.5	มีการอบรมเตรียมความพร้อม และการฝึกซ้อมโดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานราชการ หน่วยงานเอกชน ผู้นำท้องถิ่น และอาสาสมัครที่เกี่ยวข้องเป็นประจำหรือไม่เพียงใด	4	5	3.5
9.6	ทรัพยากรหลักในการรับมือกับเหตุ อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น วัสดุอุปกรณ์ฉุกเฉิน ที่หลบภัย เส้นทางอพยพที่ชัดเจน และแผนการปฏิบัติในภาวะฉุกเฉิน ฯลฯ มีพร้อมอยู่ตลอดเวลาหรือไม่			
	9.6.1 คลังอุปกรณ์การบรรเทาทุกข์	4	4	1
	9.6.2 ที่หลบภัย	4	4	1
	9.6.3 เส้นทางอพยพหนีภัยที่ระบุไว้ชัดเจน	4	4	1
	9.6.4 แผนปฏิบัติการในภาวะฉุกเฉินหรือแผนเตรียมความพร้อมชุมชนต่อเหตุการณ์ภัยพิบัติ	3	4	1
	คะแนนเฉลี่ย	3.7	4.2	2.1

10. การสร้างชุมชนใหม่ต้องตั้งอยู่บนการมีส่วนร่วมและความต้องการของชุมชนที่ได้รับผลกระทบ

การนำข้อกำหนดหรือแผนการรับมือมาใช้หลังจากประสบภัยพิบัติเพื่อการฟื้นฟู และเยียวยาผู้ประสบภัยเป็นสิ่งที่มีคุณค่าใหญ่โตให้ความสำคัญ โดยผู้บริหารของเมืองได้เล็งเห็นถึงปัญหาและรับฟังความคิดเห็นจากชุมชน มีแผนการรับมือเมื่อเกิดภัยพิบัติที่มาจากความคิดเห็นของชุมชน ซึ่งในบริบทของเมืองเชียงราย เนื่องด้วยภัยพิบัติที่เกิดขึ้นไม่รุนแรงเช่นหัดใหญ่ การกำหนดแผนการรับมือเพื่อการฟื้นฟูและเยียวยา มีการนำมาใช้ฟื้นฟูเยียวยาผู้ประสบภัยเป็นบางส่วน ทั้งจากข้อจำกัดด้านภารกิจหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเมืองเชียงรายจะเน้นไปที่การเยียวยาด้านอารมณ์และจิตใจซึ่งมีบุคลากรที่ดูแลในหน้าที่นี้อย่างชัดเจน พร้อมทั้งมีบริการให้คำปรึกษาแก่ชุมชนที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยง (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 ผลการประเมินความพร้อมของเมืองในประเด็นสำคัญข้อที่ 10 การสร้างชุมชนใหม่ต้องตั้งอยู่บนการมีส่วนร่วมและความต้องการของชุมชนที่ได้รับผลกระทบ

ข้อที่	รายละเอียด	ระดับคะแนน		
		หาดใหญ่	เชียงราย	อุดรธานี
10. การสร้างชุมชนใหม่ต้องตั้งอยู่บนการมีส่วนร่วมและความต้องการชุมชนที่ได้รับผลกระทบ				
10.1	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ และมีผู้เชี่ยวชาญที่จะช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่ได้รับผลกระทบทางจิตใจ อารมณ์ และสังคมได้มากน้อยเพียงใด	5	3	-
10.2	มาตรการการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัตินั้นสามารถบูรณาการอยู่ในกิจกรรมต่าง ๆ ในการฟื้นฟูหลังเหตุภัยพิบัติและการเยียวยาได้ดีเพียงใด (เช่น สร้างและบูรณะสิ่งต่าง ๆ ได้ดีขึ้นกว่าเดิม หรือการฟื้นคืนสภาพความเป็นอยู่ได้เร็วขึ้น)	4	2	-
10.3	แผนปฏิบัติการในภาวะฉุกเฉินหรือแผนอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ได้รวมเอาโครงสร้างยุทธศาสตร์เพื่อการฟื้นฟูและการสร้างขึ้นมาใหม่หลังเกิดเหตุภัยพิบัติ รวมถึงมีการประเมินความต้องการของชุมชน ในการสร้างและฟื้นคืนสภาพความเป็นอยู่ไว้มากน้อยเพียงใด	5	2	-

• บทที่ 4 •

อภิปรายผล

เมืองกับภัยพิบัติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

เมืองเป็นพื้นที่ที่มีความซับซ้อนของระบบต่างๆ ทั้ง โครงสร้างพื้นฐาน ประชากร ระบบนิเวศ ฯลฯ การตั้งถิ่นฐานของคนไทยในอดีต มักตั้งอยู่ในพื้นที่ลุ่มต่ำ ชายฝั่งทะเล ริมฝั่งแม่น้ำ เพื่อสะดวกต่อการทำการเกษตร ประมง และการสัญจรทางน้ำ ฯลฯ ซึ่งในฤดูน้ำหลากมักเกิดน้ำท่วม แต่ผู้คนไม่ได้รู้สึกว่าเป็นปัญหาหรือเป็นภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน เพราะสร้างบ้านเรือนและมีการปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติ จนกระทั่งการส่งเสริมและการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของภาครัฐทำให้เกิดการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็ว แต่ขาดการวางแผนในการพัฒนาเมืองที่เหมาะสมและมีได้คำนึงถึงความเชื่อมโยงของระบบต่างๆ ทำให้ระบบนิเวศและเมืองเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

เมื่อประชากรในเขตเมืองมีจำนวนมากขึ้น การบริโภคย่อมเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ทำให้เมืองประสบกับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม มีน้ำเสีย ขยะ ปัญหามลพิษต่างๆ ตลอดจนการเกิดน้ำท่วมขังและขาดแคลนน้ำจากการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างไม่เหมาะสม และหากเมืองต้องประสบกับภัยพิบัติในรูปแบบต่างๆ ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และเกิดจากความประมาทของมนุษย์ ความซับซ้อนของระบบต่างๆ ปัญหาที่เมืองมีอยู่แล้ว จะทำให้ผลกระทบจากภัยพิบัติที่มีต่อเมืองนั้นรุนแรงยิ่งขึ้น ผนวกกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่คาดการณ์ได้ยากขึ้น และอาจทำให้ภัยพิบัติมีความรุนแรงมากขึ้นด้วย หากเมืองยังไม่มีแผนเพื่อรับมือกับเรื่องดังกล่าว ย่อมทำให้เกิดสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินอย่างมหาศาล

ประเทศไทยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล/จังหวัด มีหน้าที่ในการบริหารจัดการเขตการปกครองในแต่ท้องถิ่น และมีแผนปฏิบัติการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติแห่งชาติ พ.ศ. 2553 – 2562 เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีแนวทางในการปฏิบัติ และบูรณาการการทำงานร่วมกันเพื่อรับมือภัยพิบัติต่าง ๆ ซึ่งเครื่องมือ LGSAT จะช่วยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เห็นถึงจุดแข็ง/จุดอ่อน และยังสามารถนำมาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเมืองและภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้นกับเมืองได้เป็นอย่างดี

การประเมินความพร้อมด้วยแบบประเมิน LGSAT

แบบประเมิน LGSAT ถูกพัฒนาจากนักวิชาการของ UNISDR เพื่อเป็นเครื่องมือที่ช่วยประเมินความพร้อมในการจัดการภัยพิบัติ ซึ่งภายใต้โครงการ ACCRN และ M-BRACE นำเครื่องมือนี้มาใช้ประโยชน์เนื่องจากโครงการมุ่งเน้นกับการรับมือภัยพิบัติที่เป็นผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ดังนั้นเครื่องมือดังกล่าวจะมีส่วนช่วยในการประเมินความพร้อมของการรับมือภัยพิบัติได้เป็นอย่างดี แต่ทั้งนี้ผู้นำไปใช้ประโยชน์จะต้องทำความเข้าใจกับแบบประเมิน เพื่อให้สามารถเก็บข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพและนำไปใช้ประโยชน์ได้สูงสุด โดยประเด็นสำคัญที่ควรตระหนักในประเมินความพร้อมด้วยแบบประเมิน LGSAT คือ

- 1. แบบประเมิน:** การให้คะแนนอย่างเที่ยงตรงตามเกณฑ์ที่กำหนดเป็นสิ่งที่สำคัญ ซึ่งการมีหลักฐานสนับสนุนจะช่วยให้ลดข้อโต้แย้ง และการให้คะแนนอย่างไม่เป็นธรรม ทั้งนี้จะต้องศึกษาเกณฑ์การให้คะแนนและทำความเข้าใจเป็นอย่างดี เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดจากการนำผลจากแบบประเมินความพร้อมไปใช้ประโยชน์
- 2. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย:** แบบประเมินมุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายคือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ทั้งนี้การบริหารจัดการภัยพิบัติของเมืองยังมีอีกหลายองค์กรที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อการจัดการภัยพิบัติ ทำให้การใช้แบบประเมินในแต่ละเมืองจะมีหน่วยงานผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากหลายภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่มีประโยชน์ในหลายมุมมอง สำหรับการประเมินโดยการให้ข้อมูลของหน่วยงานเทศบาลที่จะเกิดประสิทธิภาพสูงสุดคือต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกหน่วยงานย่อยภายใต้เทศบาล เพราะบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานแตกต่างกันและมีส่วนในการจัดการภัยพิบัติแตกต่างกัน
- 3. การเผยแพร่ผลการประเมิน LGSAT:** หลังจากที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของเมืองประเมินความพร้อมในการรับมือภัยพิบัติแล้วควรส่งต่อผลการประเมินดังกล่าว ให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้บริหารเมือง เพื่อประโยชน์ในการวางแผนการรับมือภัยพิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

การเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติในเมืองด้วยการใช้แบบประเมิน ความพร้อมของตนเองสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (LGSAT)

แบบประเมินจะช่วยวิเคราะห์ความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างครอบคลุมทุกประเด็นสำหรับการจัดการภัยพิบัติ โดยข้อคำถามทั้ง 10 ประเด็นจากแบบประเมินฯ มุ่งเน้นการช่วยวิเคราะห์ บุคคล/องค์กร โครงสร้างพื้นฐาน และระเบียบ/แบบแผน ขององค์กร ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 11

การใช้เครื่องมือ LGSAT ในการวิเคราะห์ความพร้อมขององค์กรในการจัดการภัยพิบัติ

ประเด็นที่	ประเด็นสำคัญจากแบบประเมิน	วิเคราะห์ความพร้อมขององค์กร		
		บุคคล/ องค์กร (Agents)	โครงสร้าง พื้นฐาน (Systems)	ระเบียบ/ แบบแผน (Institutions)
1	วิถีปฏิบัติและการบริหารจัดการ	√		√
2	เงินทุนและแหล่งสนับสนุน			√
3	การประเมินภัยพิบัติและความเสี่ยง ต่างๆ และความรู้เกี่ยวกับความเสี่ยง			√
4	การดูแลและปกป้องโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาและการรับมือ		√	
5	การดูแลและป้องกันสิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณะในการดำเนินชีวิต สถานศึกษา และสถานบริการด้านสาธารณสุข		√	
6	ระเบียบปฏิบัติด้านการดูแลอาคารและ การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน			√
7	การฝึกอบรม การศึกษา และการสร้าง ความตระหนักของประชาชนในเมือง	√		√
8	การปกป้องสิ่งแวดล้อมและการจัดการ ระบบนิเวศอย่างยั่งยืน	√	√	
9	การเตรียมพร้อมอย่างมีประสิทธิภาพ ระบบการเตือนภัยล่วงหน้า และการ เผชิญเหตุ	√	√	√
10	การฟื้นฟูและการบูรณะเมือง	√		√

สำหรับแต่ละประเด็นในแบบประเมินจะช่วยประเมินความพร้อมในแต่ละองค์ประกอบของเมืองที่แตกต่างกัน บางประเด็นของแบบประเมินฯ สามารถประเมินความพร้อมได้เพียงด้านใดด้านหนึ่ง บางประเด็นอาจจะประเมินความพร้อมครอบคลุมทุกองค์ประกอบในเมือง ซึ่งหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องการประเมินความพร้อมเฉพาะองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งของเมืองก็สามารถเลือกทำแบบประเมินเฉพาะข้อนั้น ๆ ได้ แต่การร่วมกันวิเคราะห์แลกเปลี่ยนข้อมูลในทุก ๆ ประเด็นของแบบประเมินจะให้ประสิทธิภาพที่ดีกว่าเพราะการประเมินที่ครอบคลุมจะทำให้เห็นภาพรวมของการจัดการภัยพิบัติในเมือง

การประเมินความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะทำให้เห็นถึงศักยภาพขององค์กรในการจัดการภัยพิบัติ เนื่องจากแบบประเมินฯ นอกจากจะให้คะแนนตามเกณฑ์แล้ว ยังต้องระบุเหตุผลและหลักฐานการให้คะแนน “*ทำให้เป็นโอกาสได้ทบทวนสิ่งที่จะต้องเสริมศักยภาพในประเด็นที่เป็นจุดอ่อน และพัฒนาจุดแข็งที่มี ซึ่งจะช่วยจัดลำดับความสำคัญของสิ่งที่จะต้องเตรียมการเพื่อรับมือภัยพิบัติ*” โดยเฉพาะประเด็นจุดอ่อนที่สำคัญและสามารถดำเนินการแก้ไขได้ควรได้รับการจัดการเป็นลำดับแรก และหากประเด็นใดต้องอาศัยระยะเวลา หรือมีความสำคัญในระดับรองลงมาก็จะนำไปวางแผนเพื่อการพัฒนาศักยภาพขององค์กรต่อไป

การใช้แบบประเมินประเมิน LGSAT ของเมืองอุดรธานี เมืองหาดใหญ่ เมืองเชียงราย

จากการใช้แบบประเมินความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (LGSAT) ของเมืองอุดรธานี เมืองเชียงราย และเมืองหาดใหญ่ การให้คะแนนในข้อคำถามทั้ง 10 ข้อ ช่วยให้แต่ละเมืองได้ทบทวนการทำงาน และเรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับความพร้อมและการรับมือกับภัยพิบัติที่รวมถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งทั้ง 3 เมืองได้ให้คะแนนในแต่ละข้อตามบริบทของแต่ละเมือง บางข้อให้คะแนนในทิศเดียวกัน แต่บางข้อ มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยการให้คะแนนในแต่ละข้อนั้นมีการอธิบายเหตุผลและมีหลักฐานรองรับในการให้คะแนน ทั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจในการประเมินผลจากการใช้แบบประเมิน LGSAT อธิบายได้ดังนี้

1. ผลการประเมินมีคะแนนวิกฤตคล้ายคลึงกัน

ในประเด็นข้อที่ 2 การจัดสรรทุนและสิ่งจูงใจให้เจ้าของบ้าน ครอบครัวยุวัยได้ต่ำ และภาคเอกชนในการลงทุนเพื่อลดความเสี่ยง

เมืองเชียงรายและเมืองหาดใหญ่ มีคะแนนเฉลี่ยที่ 3 และ 2.5 ตามลำดับ ซึ่งประเด็นการให้ความช่วยเหลือกับชาวบ้านสามารถลดความเสี่ยงกับสิ่งปลูกสร้างของตนไม่ว่าจะตัวเงิน หรือวัสดุอุปกรณ์นั้น เป็นไปได้ยาก เนื่องจากขัดต่อระเบียบ ข้อกฎหมาย ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งความช่วยเหลือดังกล่าวจะให้กับชาวบ้านได้ก็ต่อเมื่อประสบภัยและได้รับความเสียหายแล้วเท่านั้น โดยที่ผ่านมาจะได้รับความช่วยเหลือ 5,000 บาทต่อครัวเรือน ส่วนภาคเอกชนจะได้รับการลดหย่อนภาษีจากเทศบาลตามจำนวนเดือนที่ประกาศเป็นพื้นที่ประสบภัย นอกจากนี้ในส่วนของเงินกู้ยืมและประกันภัย เช่น ประกันอุทกภัย เป็นการดำเนินงานของภาคเอกชน ธนาคารต่าง ๆ เป็นไปตามความสมัครใจของประชาชนว่าจะดำเนินการอย่างไร แต่ทั้งนี้การประกันภัยยังมีข้อจำกัดคือ ในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูง เช่น บ้านเรือนที่อยู่ริมฝั่งแม่น้ำมักถูกปฏิเสธในการรับประกันภัย

2. ผลการประเมินมีคะแนนสูงใกล้เคียงกัน

ในประเด็นข้อที่ 3 ปรับปรุงข้อมูลเรื่องภัยและความเสี่ยง รวมถึงความเปราะบางของชุมชนให้ทันต่อเหตุการณ์เสมอ และแบ่งปันผลการประเมินความเสี่ยง

เมืองเชียงราย เมืองหาดใหญ่ และเมืองอุดรธานี มีคะแนนเฉลี่ยที่ 4.4, 4 และ 3 ตามลำดับ ทั้ง 3 เมืองประสบปัญหา อุทกภัยและภัยแล้ง แต่ระดับความรุนแรงต่างกัน สิ่งที่คล้ายคลึงกันของทั้ง 3 เมืองคือ แต่ละเมืองมีการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวข้องกับการเกิดภัยต่าง ๆ ในเมือง และมีการประชุมเพื่อรับฟังปัญหาของผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนในทุกภาคส่วนทุกปีเพื่อจัดทำแผนพัฒนา 3 ปี ของเทศบาลเพื่อกำหนดแผนงานและงบประมาณรองรับภัยต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น มีการซักซ้อมแผนรับมือภัยพิบัติร่วมกันกับจังหวัด ตามแผนของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

เมืองหาดใหญ่มีคะแนนที่สูงกว่าเมืองอื่น เนื่องจากมีการประเมินความเสี่ยงน้ำท่วมทุกปีและยังนำข้อมูลน้ำเพื่อวางระบบระบายน้ำป้องกันน้ำท่วมเมืองหาดใหญ่ โดยมีหลายภาคส่วนให้การสนับสนุนในเรื่องของข้อมูล เครื่องมือ ฯลฯ ทั้งภาครัฐ ภาคการศึกษา และภาคเอกชน อีกทั้งยังมีการประชาสัมพันธ์และจัดทำคู่มือการรับมือให้กับชุมชนในการเตรียมพร้อมรับมือกับภาวะน้ำท่วมได้อย่างทันที่

ส่วนเมืองอุดรธานีมีคะแนนต่ำกว่าเมืองอื่นนั้น อาจเกิดจากผลกระทบที่ไม่รุนแรงมากนัก จึงทำให้หน่วยงานต่างและประชาชนขาดความสนใจ หรือแม้กระทั่งยังไม่ทราบถึงภัยและผลกระทบที่จะเกิดขึ้น จึงทำให้การเตรียมพร้อมในการรับมือไม่ต่อเนื่อง เนื่องจากยังไม่ประสบความยากลำบากมากนัก แม้ว่าจะเคยเจอทั้งอุทกภัยและภัยแล้งประกอบไม่มีการประชาสัมพันธ์หรือการสื่อสารถึง

ภัยต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยเฉพาะภัยแล้ง เนื่องจากมีแหล่งน้ำหลักเพียงแหล่งเดียว อีกทั้ง การตัดสินใจในระดับนโยบายยังขึ้นอยู่กับผู้นำของเมืองและจังหวัดในสมัยนั้น มีความสนใจในประเด็น ดังกล่าวหรือไม่ด้วย

สิ่งที่ควรพิจารณาในประเด็นนี้ คือ

- การรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ต้องนำข้อมูลมาจากหลายภาคส่วนเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และนำมาประเมินผลร่วมกันกับทุกภาคส่วน ทุกระดับ
- ข้อมูลต่าง ๆ ที่มีการรวบรวมและวิเคราะห์ มีการประชาสัมพันธ์ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สามารถเข้าถึงข้อมูลได้หรือไม่
- ควรมีศูนย์ข้อมูลและประสานงาน เพื่อสะดวกต่อการใช้งาน โดยเฉพาะในภาวะที่เมือง มีความเสี่ยงที่จะประสบกับภัยพิบัติต่าง ๆ

3. ผลการประเมินมีคะแนนค่อนข้างแตกต่างกัน

ข้อที่ 8 ปกป้องระบบนิเวศ และปรากฏการณ์ธรรมชาติเพื่อบรรเทาภัยและรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก

เมืองเชียงราย มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง (5 คะแนน) เมืองหาดใหญ่มีคะแนนอยู่ในระดับ ปานกลาง (3.5 คะแนน) ส่วนเมืองอุดรธานี มีคะแนนอยู่ในระดับต่ำ เพียง 1 คะแนนนั้น เนื่องจาก เมืองเชียงรายยังมีพื้นที่สีเขียวกระจายทั่วพื้นที่ของเมือง และยังมีนโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อที่ จะอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศของเมืองให้คงความหลากหลายทางชีวภาพอย่างเข้มแข็ง อีกทั้ง ทุกภาคส่วนยังให้การสนับสนุนนโยบายดังกล่าวอีกด้วย

ด้านเมืองหาดใหญ่ ลักษณะทางกายภาพของเมืองหาดใหญ่ในปัจจุบันมีพื้นที่สีเขียวที่พอจะ เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติในการป้องกันภัยพิบัติไม่มากนัก จากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อการพัฒนาเมืองที่ผ่านมา แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเทศบาลนครหาดใหญ่ก็มีความ พยายามที่จะอนุรักษ์และเพิ่มพื้นที่สีเขียวและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม อาทิ การขุดลอกคูคลอง และการควบคุมการบุกรุกลำน้ำ เพื่อให้สามารถระบายน้ำลงสู่ทะเลได้อย่างสะดวกและป้องกันเมือง ไม่ให้ประสบกับอุทกภัย

ส่วนเมืองอุดรธานีนั้นมีความคะแนนในการป้องกันระบบนิเวศและปรากฏการณ์ธรรมชาติที่ต่ำ เนื่องจาก ขาดความร่วมมือระหว่างองค์กร ขาดการบูรณาการแผนการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและ

ทรัพยากรธรรมชาติอย่างครอบคลุม เช่น การพัฒนาแหล่งน้ำ อีกทั้งการพัฒนาโครงสร้างต่าง ๆ ที่ยังมีได้นำข้อมูลทุกด้านมาพิจารณา โดยเฉพาะข้อมูลแนวโน้มของปริมาณน้ำฝนในอนาคต ทำให้พื้นที่ที่ได้รับการพัฒนามีความเสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัยและภัยแล้งที่รุนแรง

ประเด็นสำคัญที่นำไปสู่การสร้างการรับมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับภัยพิบัติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

1. ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการเกิดภัยพิบัติ

การสร้างความตระหนัก ความเข้าใจเรื่องภัยพิบัติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นสิ่งสำคัญ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องทราบถึงบทบาทหน้าที่ของตน และสามารถประสานการทำงาน การสื่อสารระหว่างองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังต้องเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับภัยพิบัติและวิถีปฏิบัติให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยเฉพาะชุมชนในพื้นที่เสี่ยงให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในเบื้องต้น

2. ความร่วมมือของทุกภาคส่วน

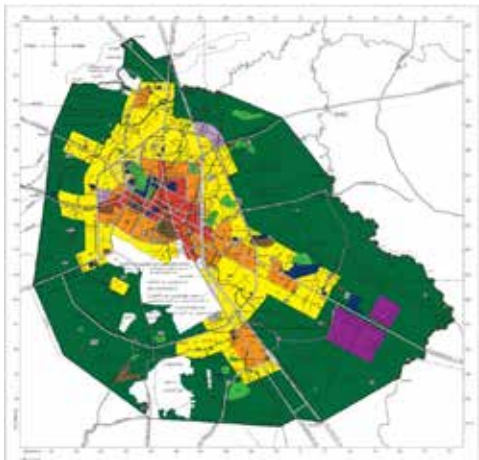
การวางแผนและการดำเนินการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติ ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เนื่องจากภัยพิบัติต่าง ๆ นั้นทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคการศึกษา ภาคประชาชน ต่างได้รับผลกระทบจากการเกิดภัยพิบัติ นอกจากนี้ยังต้องใช้ข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ในสาขาต่าง ๆ เพื่อเข้ามาช่วยกัน รวบรวมข้อมูล ร่วมคิด วิเคราะห์ เพื่อนำมาวางแผนในการรับมือกับภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้นในเมือง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการนำข้อมูลไปใช้งาน

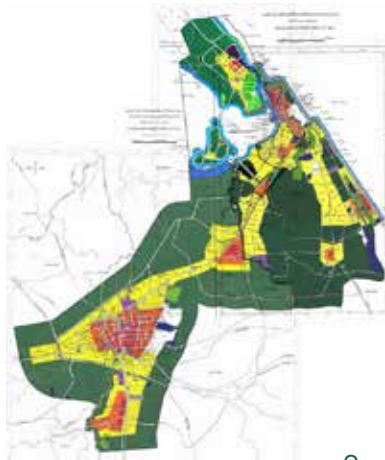
ข้อมูลเป็นสิ่งจำเป็นในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินสถานการณ์ภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้น ซึ่งหน่วยงานต่าง ๆ มีการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานของตน เช่น ข้อมูลประชากร น้ำเสีย ปริมาณน้ำขยะ ฯลฯ ซึ่งหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวได้ และนำไปแลกเปลี่ยนกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ถูกต้องกับหน่วยงานอื่น ๆ จะทำให้เกิดการวางแผนและการตัดสินใจในการรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. แนวทางการพัฒนาของเมือง

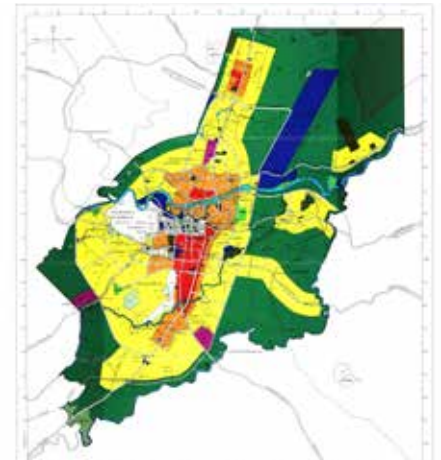
แนวทางการพัฒนาเมืองเป็นสิ่งที่กำหนดการขยายตัวของเมืองในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ฯลฯ และเมื่อความเป็นเมืองขยายตัวไปยังพื้นที่รอบข้าง และต่างคนต่างพัฒนา และขยายเมืองออกไปเรื่อย ๆ จะทำให้เมืองต้องประสบกับปัญหาต่าง ๆ ตามมาและยากต่อการแก้ไข ทั้งนี้การพัฒนาเมืององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องคำนึงถึงประเด็นเหล่านี้

ผังเมืองรวมเมืองอุดร

ผังเมืองรวมเมืองหาดใหญ่

ผังเมืองรวมเมืองเชียงราย

- การควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ให้ความสำคัญกับการควบคุมและบังคับใช้การใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเคร่งครัด มิให้มีการใช้ที่ดินผิดประเภท ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือทำลายระบบนิเวศ และควรมีระเบียบหรือข้อบังคับในการอนุรักษ์เพื่อพื้นที่สีเขียวและพื้นที่กันชน เพื่อบรรเทาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น เช่น แหล่งรับน้ำ แก้มลิงเพื่อบรรเทาอุทกภัย มีแหล่งน้ำสำรอง เพื่อป้องกันการขาดแคลนน้ำ หรือ ป่าชายเลน เพื่อบรรเทาความรุนแรงของพายุและคลื่นซัดฝั่ง เป็นต้น

- การออกแบบโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมกับพื้นที่

ควรพิจารณาทางเลือกในการออกแบบเมืองและโครงสร้างพื้นฐานให้เหมาะสมกับพื้นที่ ลักษณะทางกายภาพ ภูมิอากาศ วัฒนธรรมและสังคม โดยนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเกิดภัยพิบัติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมาประกอบด้วย

- การวางแผนในระยะยาว

การพัฒนาเมืองควรพิจารณาปัจจัยต่างๆ ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น ประชากร ทรัพยากร ที่ตั้ง ความเสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติในพื้นที่ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นต้น นอกจากนี้ควรพิจารณาถึงนโยบายต่างๆ แนวทางปฏิบัติ ทรัพยากร และงบประมาณ เพื่อให้เมืองสามารถบริหารจัดการเมืองและรับมือกับภัยในรูปแบบต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. การประเมินอย่างต่อเนื่อง

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการประเมินตนเองด้วยแบบประเมินนี้อย่างต่อเนื่องในทุก ๆ ปีร่วมกัน เนื่องจากจะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ทบทวนในเรื่องของแนวการพัฒนาเมือง ความก้าวหน้า จุดแข็งและจุดอ่อน ในการเตรียมพร้อมรับมือกับภัยพิบัติต่างๆ หากยังพบจุดอ่อน จะต้องทำอะไรเพื่อลดช่องว่างดังกล่าว และจะอย่างไรเพื่อส่งเสริมให้จุดแข็งที่มียังคงอยู่

จากที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนั้น จึงสรุปได้ว่า ทิศทางการพัฒนาเมืองนับจากนี้ไป ต้องคำนึงถึงความเชื่อมโยงระหว่างระบบต่างๆ ทั้งภายในเมืองและนอกเมืองอย่างบูรณาการกันทุกภาคส่วนทุกระดับ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนกันทั้งในและระหว่างองค์กร เพื่อร่วมกันแลกเปลี่ยน วิเคราะห์ สังเคราะห์ระบบเมือง สภาพภูมิอากาศของเมืองและร่วมกันวางแผนรับมือภัยพิบัติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งการใช้เครื่องมือ LGSAT จะช่วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่นๆ ให้สามารถประเมินตนเอง และเห็นถึงจุดอ่อน/จุดแข็ง ความสามารถของเมืองในการรับมือต่อการเกิดภัยพิบัติ เพื่อนำมาปรับปรุง ทบทวน และจัดทำแผนรับมือต่อภัยพิบัติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ต่อไป

ผู้นำกระบวนการประชุมปฏิบัติการ

เมืองอุดรธานี ครั้งที่ 1 2556 วันที่ 14 ธันวาคม 2555

1) นางสาวรจนา นิลมานนท์	เจ้าหน้าที่โครงการ M-BRACE
2) นางสาวขวัญเรือน ยอดคำ	เจ้าหน้าที่โครงการ M-BRACE (ภาคสนามเมืองอุดรธานี)

เมืองเชียงราย ครั้งที่ 1 วันที่ 20 พฤศจิกายน 2556

1) นางศิริลักษณ์ บ่อสร้าง	เจ้าหน้าที่โครงการ ACCCRN (ภาคสนามเมืองเชียงราย)
2) นางสาวปาริสุทธิ์ สีทองดี	เจ้าหน้าที่โครงการ ACCCRN
3) นางสาววรรณโณบล ควรอาจ	เจ้าหน้าที่โครงการ ACCCRN
4) นางสาวสุวรรณา หอมชื่น	เจ้าหน้าที่โครงการ ACCCRN
5) นางสาววราภรณ์ บุรีรักษ์	เจ้าหน้าที่โครงการ ACCCRN

เมืองหาดใหญ่ ครั้งที่ 1 วันที่ 23 เมษายน 2556

1) นายอำมาตย์ ไชยทวีวงศ์	เจ้าหน้าที่โครงการ ACCCRN (ภาคสนามเมืองหาดใหญ่)
2) นางสาววรรณโณบล ควรอาจ	เจ้าหน้าที่โครงการ ACCCRN
3) นางสาวสุวรรณา หอมชื่น	เจ้าหน้าที่โครงการ ACCCRN
4) นางสาววราภรณ์ บุรีรักษ์	เจ้าหน้าที่โครงการ ACCCRN

เมืองหาดใหญ่ ครั้งที่ 2 วันที่ 24 กรกฎาคม 2557

1) นายอำมาตย์ ไชยทวีวงศ์	เจ้าหน้าที่โครงการ ACCCRN (ภาคสนามเมืองหาดใหญ่)
2) นางสาวปาริสุทธิ์ สีทองดี	เจ้าหน้าที่โครงการ ACCCRN
3) นางสาวศรียธรรม ต้นประดิษฐ์	เจ้าหน้าที่โครงการ ACCCRN
4) นางสาวสุวรรณา หอมชื่น	เจ้าหน้าที่โครงการ ACCCRN
5) นางสาววราภรณ์ บุรีรักษ์	เจ้าหน้าที่โครงการ ACCCRN
6) นางสาวเปรมกมล สมใจ	เจ้าหน้าที่โครงการ ACCCRN

เอกสารอ้างอิง

มูลนิธิศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย, 2556. การประเมินแผน นโยบาย และการดำเนินงานจัดการภัยพิบัติในประเทศไทย.

สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย, 2555. รายงานการประชุมการใช้แบบประเมินความพร้อมด้วยตนเอง สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเมืองอุดรธานี.

สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย, 2556. รายงานการประชุมการใช้แบบประเมินความพร้อมด้วยตนเอง สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเมืองเชียงราย.

สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย, 2557. รายงานการประชุมการใช้แบบประเมินความพร้อมด้วยตนเอง สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเมืองหาดใหญ่.

Institute for Social and Environmental Transition-International (ISET), 2012. Climate Resilience Framework.

Institute for Social and Environmental Transition-International (ISET), Thailand Environment Institute (TEI), and Vietnam National Institute for Science and Technology Policy and Strategy Studies, 2013. ASSESSING CITY RESILIENCE Lessons from Using the UNISDR Local Government Self - Assessment Tool in Thailand and Vietnam. Institute for Social and Environmental Transition-International Boulder, CO USA.

United Nations International Strategy for Disaster Reduction (UNISDR), 2012. How to Make Cities More Resilient - a Handbook for local Government Leaders. Geneva, Switzerland: United Nations International for Disaster Reduction.

สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย

16/151 เมืองทองธานี ถนนบอนด์สตรีท

ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120

โทรศัพท์ 0-2503-3333 โทรสาร 0-2504-4826-8

www.thaicity-climate.org, www.cudon.org, www.tei.or.th

www.facebook.com/UrbanClimateResilienceThailand

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

THE
ROCKEFELLER
FOUNDATION

TEI

THAILAND
ENVIRONMENT
INSTITUTE

M-BRACE

